

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Första Kammaren. N:o 7.

Tisdagen den 25 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

bankoutskottets memorial:

n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning;

n:o 3, angående personlig löneförhöjning åt förvaltaren vid Tumba bruk J. T. Fiebelkorn; och

n:o 4, angående afskrifning af osäkra fordringar vid åtskilliga afdelningskontor af riksbanken; samt

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om meddelande af föreskrifter dels till förhindrande af barns och minderåriges användande vid offentliga förevisningar och dels till inskränkande af barns och minderåriges användande vid offentliga teaterföreställningar.

Föredrogs å nyo och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts den 22 i denna månad bordlagda nädiga proposition till Riksdagen, angående upplåtelse till tomt för skolhus af ett område å Tierps södra häradsallmanning i Upsala län.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 22 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 7 a.

Herr *Björnstjerna* afgaf en motion, n:o 50, angående ändring af 3 § 10 mom. i tryckfrihetsförordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial:

n:o 22, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel, och

n:r 23, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående väckt förslag om beviljande af ersättning till länsmannen N. M. H. Sunding för mistad åklagareandel i förbrutet gods.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Björnstjernas* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 50, angående ändring af 3 § 10 mom. i tryckfrihetsförordningen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, bankoutskottets memorial n:is 2—4 samt Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 22 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts under riksstatens sjette hufvudtitel gjorda framställning, angående höjning af anslaget till kommerskollegium, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 21 och 22 innevarande februari bordlagda betänkande n:o 2, i anledning af väckta motioner om nedsättning af stämpelafgiften å spelkort.

*Nedsättning
af stämpel-
afgiften å
spelkort.*

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr Reuterswärd: Jag får yrka afslag å den föredragna punkten, och jag gör detta egentligen därför, att det kan ifrågasättas, huruvida icke den framställning, som af bevillningsutskottet är gjord, står i strid med 61 § regeringsformen. Men om så icke är förhållandet, så är den fråga, hvarom vi nu hafva att besluta, af så obetydlig beskaffenhet, att jag tycker, att man bör icke vara så ifrig med att denna afgifts nedsättning sker så tidigt som under årets lopp, utan låta den gå den vanliga ordningen, så att nedsättningen blir gällande vid 1897 års början.

Herr Cavalli: I likhet med den föregående ärade talaren vidgår jag gerna, att frågan är i realiteten af så obetydlig beskaffenhet, att med ikraftträdandet gerna kan anstå till den 1 januari 1897. Men inom utskottet hafva upplysningar framkommit derom, att de olägenheter, som äro förenade med den höga stämpelafgiften, äro så stora, att man borde, så snart det utan skada för handlande och fabrikssegare ske kunde, nedsätta afgiften.

Den föregående ärade talaren har sagt, att det kan ifrågasättas, huruvida utskottets förslag i denna punkt står i full öfverensstämmelse med 61 § regeringsformen. Den stadgar, att "alla

Nedsättning
af stämpel-
afgiften å
spelkort.
(Forts.)

afgifter, som Riksdagen under de i föregående paragraf nämnda titlar" — deribland chartæ sigillatæ-afgiften — "beviljat, skola utgöras intill slutet af det år, under hvars lopp den nya bevillningen af Riksdagen faststald blifver". Om utskottet sålunda hade föreslagit, att Riksdagen skulle besluta, att den 1 juli nedsattes denna afgift, hade tvifvelsutän utskottet icke handlat rätt. Nu deremot har utskottet föreslagit, att Riksdagen skall *för sin del* besluta, etc. Jag vill dessutom fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att ett sådant förfaringsätt som detta icke är någon nyhet. Det förekom vid 1892 års riksdag en bevillningsfråga, i hvilken man förfor på enahanda sätt. Det är visserligen sant, att frågan vid gemensam votering förföll, men talmännen tvekade icke att framställa proposition, och jag tror mig kunna antaga, att äfven i detta fall någon anledning till propositionsvägran icke skall förekomma.

Det är på dessa grunder, jag icke kan öfvergifva det förslag, utskottet framställt, utan yrkar bifall till detsamma.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda betänkande n:o 3, i anledning af väckta motioner om ändring af § 22 i kongl. förordningen den 24 maj 1895 angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m.

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. bränvinsförsäljningsmedlens fördelning.

Punkten 1.

Grefve Klingspor: Då denna fråga förevar inom bevillningsutskottet, yrkade jag, jemte flera andra af bevillningsutskottets ledamöter, att en skrivelse till Kongl. Maj:t skulle uppsättas med begäran att få frågan om fördelningen af bränvinsmedlen ytterligare utredd, och att Kongl. Maj:t då skulle tillse, om några förändringar i fördelningen kunde och borde ske. Detta vårt yrkande blef emellertid icke utskottets förslag. Jag reserverade mig därför mot bevillningsutskottets betänkande och anhåller nu att få för kammaren meddela de skäl, hvarför jag reserverade mig.

Då fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen uppgjordes för omkring 10 år tillbaka, kunde ju denna fördelning, oaktadt det syntes oss landtmän åtminstone, som om städerna skulle hafva fått en rätt stor andel, kunde, säger jag, denna fördelning likvisst vara riktig. Nu emellertid, 10 år derefter, hafva inträdt andra förhållanden. Hvad som kunde hafva goda skäl för sig då har det måhända icke nu. Derfor trodde vi, att det nu möjligen kunde finnas berättigad anledning, hvarför man borde göra någon annan fördelning. Men vi ansågo, att det inom bevillningsutskottet icke

fans tid och tillräckliga krafter att göra denna nya fördelning. Derför ville vi i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla att få en utredning härom verkställd. — I den mån, som bränvinsutskänkningsställen på landet hafva minskats, har naturligen utskänknings- i städerna ökats, och i följd deraf har ju äfven den inkomst, som tillskyndas städerna, ökats i väsentligt högre grad än på landsbygden. Man ser af de statistiska tabellerna, hurusom bränvinsförsäljningsafgiften för utskänkningsplatserna på landsbygden är ungefär densamma nu som för 10 år tillbaka, då deremot i städerna den stigit från, om jag minnes rätt, 5 millioner till 7 millioner kronor. På landet håller den sig vid omkring 240,000 kronor. Ser jag då i de statistiska tabellerna, huru det har stått sig med fördelningen, så finner jag, att 1885 hade städerna ungefär 3,200,000 kronor i rundt tal, då landsbygden hade omkring 727,000 kronor. Om jag fördelar detta på personerna inom städerna och landsbygden, så får jag omkring 3 kr. 90 öre för hvarje person i städerna, då jag för en landsbo får mellan 18 och 19 öre. Nu säger man: ja, landsbygden får ju icke endast dessa penningar, utan åtnjuter ju också de bränvinsmedel, som tilldelas landstingen och hushållningssällskapen. Det är ju sant, men om jag nu lägger dessa medel, som anslås till landsting och hushållningssällskap, till dem, som direkt komma kommunerna till godo, och fördelar sedan det hela på personer på landsbygden, så får jag ungefär 75 öre pr person, då, såsom jag nyss nämnde, hvarje stadsbo har 3 kronor 90 öre. Så var det 1885. Nu hafva städerna ungefär 4,600,000 kronor i stället för 3,200,000 kronor, således en tillökning af 1,400,000 kronor, då för landsbygden bränvinsmedlen ökats från 727,000 kronor till 951,000 kronor. Således omkring 200,000 kronor ha landsbygdens omkring 4 millioner inbyggare fått, då stadsborna, omkring 900,000 personer, hafva fått 1,400,000 kronor i ökning. På dessa siffror tyckes det, som om städerna skulle tillskyndats orimligt mycket större fördel, än hvad som från början varit meningen, och det är med anledning af dessa siffror, som jag ansåg, att något borde göras. Då jag emellertid är den enda reservanten från denna kammare inom utskottet, har jag icke mycket hopp om att vinna majoritet här i kammaren för min mening. Jag vill därför åtminstone för närvarande icke göra något yrkande.

Grefve Hamilton: Jag ber att få ansluta mig till den af grefve Klingspor uttalade åsigten. Ifrågavarande bränvinsutskänknings- och utminuteringsmedel få väl betraktas såsom vanliga skatter och således de till kommunerna utgående andelar såsom understöd åt dessa. Det torde också kunna anses såsom billigt, att kommunerna erhålla någon lindring i sina ofta hårdt tryckande kommunalutskylder. Men det kan vara tvifvel underkastadt, om det är förenligt med rättvisa och billighet, att dessa understöd utgå hufvudsakligen till de minst betungade. Granskar jag 1893 års statistik och förbigår de siffror, hvilka grefve Klingspor framhöll, finner jag, att bränvinsutskänkningsmedlen, om

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. bränvinsförsäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. brännvinsförsäljningsmedlens fördelning
(Forts.)

jag äfven bland landsbygdens inkomster upptager hushållningssällskapens, fördelade på kommunalskatterna, utgöra i städerna 30 procent och på landsbygden endast 10 procent af dessa skatter. Fördelade pr bevillningskrona utgöra dessa medel i städerna 1 krona 50 öre och på landsbygden endast 76 öre. Deremot framgår af samma statistik, att kommunalskatterna inom städerna utgöra 5 kronor 40 öre pr bevillningskrona och på landet ända till 7 kronor 90 öre pr bevillningskrona, hvarvid likväl är att märka, att bland landsbygdens utgifter icke äro upptagna de utskylder, som utgå för presterskapets aflöning, vägunderhåll, kyrkunderhåll m. m., hvilka ju utdebiteras efter andra grunder och som, åtminstone i min hemort, belöpa sig till nära 10 gånger bevillningen. När man står inför sådana förhållanden, är det förlätligt, om den frågan framtvingar sig sjelf: hvarför skola de minst betungade erhålla det största understödet, och de mest betungade det ringaste? Jag vet, att herrar målsmän för städernas intressen skola svara mig: enär städerna sjelfva underhålla sin jurisdiktion, enär medlen insamlas inom stadssamhällena, och enär det är behöfligt för deras finanser. Ja, det är sant, städerna underhålla sjelfva sin jurisdiktion. Kostnaderna härför uppgå till 1,100,000 kronor. Men fördelarne af egen jurisdiktion äro väl icke att förakta — magistratens arbete kan ju användas på många för samhället nyttiga sätt, och det torde väl också få räknas till gagn för detsamma, att domstolsförhandlingarna afhållas en gång i veckan och icke såsom på landsbygden hvar eller hvar annan månad. Likaledes är sant, att brännvinsmedlen insamlas hufvudsakligen inom stadssamhällena. Men vi landsbor måste ty värr erkänna, att landsbygdens befolkning i icke ringa grad bidrager till dessa medel. Och hvad slutligen det angår, att medlen äro behöfliga för städerna, så tror jag, att jag nyss har visat med talande siffror, att de äro mera behöfliga för landsbygden. Afven om brännvinsmedlen indroges, skulle skatterna i städerna icke uppgå på långt när till samma belopp som på landsbygden. Min mening är emellertid icke att beröfva vare sig städerna, landstingen eller hushållningssällskapen alla dessa medel. Låt de två sistnämnda institutionerna få andelar i brännvinsförsäljningsmedlen till belopp motsvarande dem, som nu utgå, och låt städerna få någon privilegierad anpart, nemligen de städer, der brännvinsbolag finnas, men låt det öfriga fördelas efter folkmängden lika på stads- och landtkommuner. Det vore naturligen fåfängt af mig att här framställa något positivt yrkande. Jag vågar därför blott hemställa om återremiss, under förhoppning att, om detta ärende åter kommer under pröfning i bevillningsutskottet, utskottet skall komma fram med ett förslag eller åtminstone med hemställan om en framställning till Kongl. Maj:t att få dessa missförhållanden afhjelpa.

Mitt yrkande är därför, att frågan måtte till utskottet återremitteras.

Herr af Burén: Som herrarne finna af betänkanudet, har jag icke deltagit i behandlingen af denna fråga inom bevillningsutskottet.

Men hade jag det gjort, så hade herr grefve Klingspor i mig fått en försvarare af de åsigt, som han här förfäktat. Jag är nemligen lifligt öfvertygad om att det är en orättvis fördelning, som här eger rum mellan stad och land, och jag önskar, att denna fördelning måtte blifva mera rättvis. Jag har också, då frågan förra året förekom inom utskottet, sökt att motivera denna min åsigt. Då jag derjemte har en förhoppning om att frågan, derest den återremitteras, skall kunna få en annan utgång inom utskottet, anhåller jag att få förena mig med den siste ärade talaren i hans yrkande om återremiss.

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. bränvinsförsäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

Herr Cavalli: Då jag nu skall söka att med några ord försvara utskottets betänkande, ber jag att få tillkännagifva, att jag icke räknar mig till hvad en föregående talare kallade stadsintressenas representanter. Lika med den föregående talaren tror jag, att nog skäl kunna förefinnas för någon jemkning i den fördelning af bränvinsförsäljningsmedlen mellan land och stad, som nu finnes. Jag hade ock inom utskottet biträdt ett skrifvelseförslag, derest det icke gjorts så vidtomfattande och berört så många saker, att jag omöjligen kunde vara med om att antaga detta förslag. Stäld i valet mellan samma skrifvelseförslag och rent afslag, måste jag alltså i utskottet rösta för afslag, hvilket också blef utskottets beslut. Jag medgifver det, att skall en förändrad fördelning af bränvinsmedlen ske, så kan den icke ske på enskild motionärs förslag, lika litet som den torde kunna ske på förslag af utskottet. Utskottet försökte en sådan förändrad fördelning 1890, men båda kamrarne afslogo densamma. Sedan dess har frågan om bränvinsförsäljningsafgifterna varit föremål för motioner och förslag vid hvarje riksdag. Senast 1894 aflät Riksdagen den 9 maj till Konungen en skrifvelse, i hvilken Riksdagen begärde en vidtomfattande förändring i bränvinsförsäljningsförordningen. Denna skrifvelse resulterade derhän, att Kongl. Maj:t föreslog vid 1895 års riksdag en väsentligen förändrad lagstiftning i fråga om bränvinsförsäljningen. Denna Kongl. Maj:ts proposition bifölls i hufvudsak af Riksdagen. I den öförmälda skrifvelsen af 1894, der man tog med alla de viktiga moment, som man ansåg böra vara föremål för revision, omnämndes icke denna 22 §. Hvad har sedan 1895 passerat, som kräver en förändring nu? Mig veterligt ingenting. Jag föreställer mig, att denna fråga skall föras fram många gånger och omsider få en lösning genom en annan fördelning än den som nu gäller. Man har sagt, att rättvisan kräver detta. Ja, men det gäller här icke en rättsfråga, detta är en magtfråga. Jag skall, för min del, under uttalande af min mening, att en förändring måhända bör ske framdeles, nu dock yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Klingspor: Då nu återremiss blifvit yrkad, anhåller jag att få förena mig i detta yrkande. Jag tror alldeles visst, att frågan skulle vinna på att tagas under förnyad behandling af bevillningsutskottet.

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. brännvinsförsäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

Friherre Klinckowström: Jemte det jag får mycket tacka grefve Klingspor för den finansiella utredning, han på grund af officiella dokument nu lemnat kammaren i denna fråga, måste jag på det högsta anhålla, att kammaren ville förena sig med de talare, som begärt återremiss, på det verkligen en annan fördelning af de ifrågavarande brännvinsförsäljningsmedlen måtte kunna ega rum. Det är genom den utredning, grefve Klingspor lemnat i denna fråga, bevisadt, enligt mitt förmenande, att ett ytterst sorgligt förhållande råder beträffande fördelningen mellan land och stad af de ifrågavarande medlen. Det har af grefve Hamilton blifvit nämndt, att om man jemför de kommunala utgifter, som på landet ega rum, med motsvarande utgifter i städerna, och hvilka utgifter äro fördelade eller noterade på grund af deras förhållande till den s. k. bevillningskronan, desamma skulle utgöra, om jag icke hörde orätt, på landet 10 kronor pr bevillningskrona. Ja, vet herrarne, det är så litet riktigt för åtminstone den landsort, der jag lefver, och ännu mer den landsort, som jag tillhör på eifsborgsbänken, nemligen Vestergötland, att det finnes hemman, som hafva ända till 40, ja, jag har hört 50 gånger bevillningskronan att utgöra i kommunalafgifter, om alla sammanläggas. Och hvad beträffar mig, som har egendom endast af säteri- och frälsenatur, så gå mina samtliga kommunalafgifter till mer än 20 kr. pr bevillningskrona. Under sådana förhållanden synes det mig vara af den största billighet och rättvisa påkalladt, att en ny fördelning sker, som jemnar detta orimliga förhållande mellan stad och land.

Det har af ordföranden i bevillningsutskottet blifvit nämndt, att en sådan fördelning kan icke ske annat än genom Kongl. Maj:t, och jag gifver honom deruti fullkomligt rätt, men mig synes, att Riksdagen borde besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med uppdragande af detta desperata förhållande och begäran om en ny fördelning af dessa brännvinsförsäljningsmedel. Jag tror också, att Kongl. Maj:t, om bevillningsutskottet och Riksdagen gifver en bild af förhållandet, icke skall kunna annat än framlägga för Riksdagen projekt till en ny fördelning. Landtkommunerna äro så hårdt beskattade med alla de skattebidrag till krona och kommun, som nu utgå, att det vore icke annat än en gård af rättvisa att något, om än blott i ringa mån, söka utjemna detta förhållande och söka något lätta den tunga börda, som det oaktadt, äfven om rättvisa i detta fall skedde, är tung nog, ja, för många allt för tung. Jag yrkar återremiss.

Herr Philipson: Då jag i utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och der lemnat min röst för det beslut, hvilket utskottet med stor pluralitet fattat, tillåter jag mig anhålla att till hvad af utskottets ordförande nyss blifvit anfördt få foga några ord och till betänkandet yrka bifall. Här har af åtskilliga talare framstälts yrkande på återremiss; jag ber därför först att deremot få nämna, att under diskussionen här i kammaren hafva icke af någon utaf dessa talare förebragts några nya upplysningar, icke anförts några förhållanden, som för utskottet varit obekanta eller

som icke redan under diskussionen i utskottet blifvit omnämnda. Enligt min mening skulle det således vara bra lönlöst att till utskottet återremittera en fråga, som der har undergått en ganska grundlig pröfning och en mycket noggrann behandling. Redan af detta skäl ber jag att få motsätta mig yrkandet på återremiss och i stället yrka bifall till utskottets förslag. Men då man nu i kammaren under diskussionen sökt framhålla så många punkter, afsedda att ställa förhållandet beträffande fördelningen af dessa bränvinsmedel mellan stad och land uti en dager, hvilken i min tanke icke är den rigtiga, så anhåller jag att få från andra sidan angifva några synpunkter, hvilka enligt min mening ådagalägga, att den nuvarande fördelningen är berättigad, och sålunda påvisa, att densamma ingalunda kan anses eller betecknas såsom orättvis eller obillig.

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. bränvinsförsäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

Här har bland annat lemnats uppgift om huru en fördelning af inkomsten af bränvinsmedlen, beräknad per capita för landsbygdens och för städernas befolkning, nu skulle ställa sig. Jag vågar säga, att denna uppgift åtminstone icke kan anses vara en sådan upplysning, som berättigar till en förändrad fördelning, ty derhän har det dock icke gått, att med rättvisa kan anses öfverensstämma, att medel, som uppstå derigenom att städernas invånare på ett förtjenstfullt sätt i nykterhetens sanna intresse ordnat sin bränvinshandel och sin bränvinsutskänkingsrörelse, böra i lika mån tillfå äfven dem, som intet hafva gjort för nykterhetens befrämjande.

Vidare har här talats om de skatter, som falla på landsbygdskommunerna. Jag medgifver gerna, att dessa äro dryga. Men de, som yrkat återremiss, tyckas alla tro, att de medel, som inflyta såsom vinst från de s. k. utskänkingsbolagen, användas endast för att lätta taxeringen för städernas invånare. Nej, mine herrar, så är icke förhållandet. De, som känna, huru dessa medel användas åtminstone i de större städerna i vårt land, måste medgifva, att medlen användas på ett sätt, som är till gagn för den mindre bemedlade befolkningen, länder till dess uppbyggelse, till dess upplysning, till lättnad i mer än ett af dess svåra förhållanden. Och jag vågar påstå, att skulle det genom ett eller annat beslut gå derhän, att städerna blefve beröfvade den enligt min tanke rättvisa andelen af bränvinsmedlen, då kunde vi kanske komma tillbaka till det tillstånd, som var rådande, innan bränvinsbolagen etablerades, och jag vill fråga de herrar, som äro sanna nykterhetsvänner, om de tro, att nykterheten härigenom derefter skulle befrämjas.

Med etablerandet och upprätthållandet af den ordning, som nu råder på krogarne i städerna, äro förenade ganska tunga kostnader, hvilka man i landskommunerna icke känner till. Och vi må äfven ej förglömma, att i städerna finnas flera institutioner, af hvilka landsbygdens befolkning drager ganska stor nytta, såsom bland andra, högre elementarläroverk, tekniska skolor o. s. v.

Det vill således synas mig, som om den strömning icke vore befogad, hvilken i denna kammare nu i år mot vanligheten tyckes

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. brännvins försäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

gå för en förändrad fördelning af dessa medel. Till slut anhåller jag äfven att få påpeka, att dessa brännvinsmedel utgöra, så att säga, en trygghet, en säkerhet för fullgörandet af annuiteterna å de kommunala lån, som upptagits af städerna, hvilka på grund af den förhoppning de hysa att i framtiden få behålla dessa medel, kunnat våga upptaga så stora lån för befrämjande af samhällenas utveckling och framåtskridande i många olika riktningar — man skulle således äfven kunna säga, att genom minskad inkomst af brännvinsmedlen tredje mans rätt skulle kunna komma att beröras.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, anhåller jag om bifall till utskottets betänkande.

Herr Moberg: Ehuru jag i denna kammare, såsom invald af landstinget, icke närmast har att förfakta städernas speciella intressen, tager jag mig likväl friheten att i föreliggande fråga häfda den hänsyn, som enligt min tanke otvivelaktigt bör tagas till städernas berättigade önskan, att någon ändring icke måtte ske i nu gallande bestämmelse angående fördelningen af brännvinsmedlen, och jag gör det så mycket hellre, som det alltid synt mig såväl för vårt politiska som ekonomiska lif särdeles olyckligt, när frågor framkomma af beskaffenhet att ställa städernas och landsbygdens intressen gent emot hvarandra, i stället för att, såsom mig synes, ett önskningsmål bör vara att genom ömsesidigt tillmötesgående befördra bådas fördel.

Jag är visserligen den siste att förneka, att ett berättigadt missnöje från landsbygdens sida kan visas mot städerna, därför att dessa icke velat behjerta de rättmätiga anspråk, som från landsbygden kunna ställas på städerna, att de skola fästa vederbörlig uppmärksamhet på de betryckta omständigheter, hvari jordbruket sig befinner. Men jag ber att härvid få såsom förmildrande omständigheter framhålla *dels* den häftiga agitation, som från många håll satts i gång i städerna, *dels* ock den starka minoritet derstädes, som visat sig vilja söka åstadkomma ett tillmötesgående och i dessa sina bemödanden vunnit en aktningsvärd terräng. Skulle nu Riksdagens beslut gå i den riktning, att städernas ekonomiska intressen, deras ekonomiska välbefinnande åsidosattes för att bereda fördel åt landsbygden, skulle för visso ett ypperligt tillfälle gifvas för dem, som söka sin lust i närandet af denna sönderingens anda.

Det kan väl ej heller förnekas, att på städerna ställas alltmer ökade anspråk, icke minst från det allmännas sida, på de institutioner, som hafva att tillgodose rätts- och polisvården, de anstalter, som hafva att främja skolväsendet och fattigvården. Skulle nu städerna beröfvas en del af sina inkomster, men fortfarande få behålla sina utgifter, blefve den nödvändiga följderna häraf, antingen att dessa institutioner för städernas allmänna angelägenheter åsidosattes, vanvårdades eller försumrades, eller också att skatterna i en olidlig grad ökades, under det att städerna fortfarande finge dragas med alla de obehag och kostnader, som handeln med spritvaror uppenbarligen förorsakar; liksom städernas ledande män

fortfarande finge hafva det ansvar och den omtanke, som äro för-
 enade med ordnandet af denna handel, och som — hvad jag kan
 intyga — icke äro ringa.

Alldeles uppenbart är väl — såsom också af den förste värde
 talaren blifvit medgifvet — att man vid betraktande af den in-
 komst, som städerna och landsbygdskommunerna draga af brän-
 vinsmedlen, bör taga hänsyn icke endast till de direkta belopp,
 som inflyta till de ena eller andra, utan äfven till de bidrag, som
 tillfalla hushållningssällskapen och landstingen och som användas
 till ändamål, hvilka närmast äro afsedda att gagna landsbygden.

*Ifrågasatt än-
 dring i be-
 stämmelserna
 ang. bränvins-
 försäljnings-
 medlens för-
 delning.
 (Forts.)*

Mot hvad af reservanterna blifvit anfördt derom, att "desnartsagdt
 vid hvarje riksdag återkommande motionerna om ändring af 22 §
 i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. visa,
 att den deri stadgade fördelningen af de från bränvinsförsäljningen
 inflytande afgifter och vinstmedel icke är tillfredsställande", till-
 låter jag mig anmärka, att nämnda bevisföring endast är lo-
 giskt riktig, om man blott tager hänsyn till det håll, hvarifrån
 yrkandena framkommit.

Då enligt min mening återremiss, liksom ock aflåtandet af en
 skrifvelse till Kongl. Maj:t — såsom äfven af reservanter blifvit
 påyrkadt — endast kan hafva till ändamål och syfte att förorsaka
 ett förslag, som skulle gå i riktning att minska städernas inkom-
 ster, och då, såsom jag tagit mig friheten anmärka, sådant enligt
 mina enkla begrepp hvarken kan vara klokt, rättvist eller billigt,
 tillåter jag mig yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Almström: Till hvad de båda sista talarne yttrat har
 jag icke mycket att lägga, men jag önskar dock betona, att, när
 landskommunerna hafva förbjudit bränvinsutskänkning inom sina
 områden, det säkerligen icke skett endast ur moralisk synpunkt,
 ur synpunkten af nykterhetens befrämjande. Det har säkerligen
 äfven skett därför, att de önskat komma undan de olägenheter
 och kostnader, som ovilkorligen äro förenade med bränvins-
 utskänkning. Dessa olägenheter och kostnader hafva nu blifvit
 lagda på städerna, och det är väl icke mer än rätt och billigt,
 att dessa i ersättning därför få uppbära något högre andelar af
 den inkomst, som härflyter af bränvinsförsäljningen, än landskom-
 munerna. Huruvida fördelningen nu är satt riktig, derom vill jag
 icke yttra mig. Men jag ber att få påpeka, att landskommunerna
 för närvarande tillkomma, om jag inräknar hvad landstingen och
 hushållningssällskapen erhålla, ungefär 41 %, under det att städerna
 komma i åtnjutande af 59 %. Det kan ju vara möjligt, att denna
 skilnad är något för hög — derom vågar jag ej yttra mig med
 säkerhet — men mig synes den icke vara så.

Jag vill äfven ytterligare betona hvad redan här blifvit yttrat
 derom, att på städerna ställas större anspråk beträffande utföran-
 det af en mängd företag, af hvilka icke endast städerna sjelfva,
 utan äfven landsbygdskommunerna draga nytta, och att städerna
 med beräkning att fortfarande få åtnjuta denna inkomst iklädt sig
 förpligtelser, hvilka det skulle blifva dem ganska svårt att full-

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. bränvinsförstäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

göra, i fall de icke finge behålla densamma. Jag har i Stockholms kommunalstyrelse varit i tillfälle att se, att ökade utgifter falla på Stockholms stad i följd af bränvinsutskänknings, och det är ju alldeles naturligt, att med denna skola följa en ökad polisutgift och en ökad fattigvård. Hvad särskildt fattigvården angår, borde den säkerligen i många fall, som nu bekostas af Stockholm, tillkomma landskommunen.

Jag anser, att en återremiss till utskottet icke kan leda till något, och jag är af den åsigt, som i utskottet blifvit uttalad, att om något skall göras för att reglera detta förhållande, bör det ske efter en grundlig undersökning och på förslag af regeringen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson: Jag skall be att få förena mig med dem, som hafva yrkat återremiss. Jag gör det så mycket hellre, sedan jag hört utskottets ordförande sjelf förklara, att han icke hade något emot en skrivelse till Kongl. Maj:t, för så vidt nemligen den icke blefve allt för omfattande. Det är således anledning att hoppas, att äfven utskottets ordförande kommer att biträda en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t, och det synes mig, som om de, hvilka uppträdt för en återremiss, hafva velat låta sig nöja med en sådan för att få frågan utredd. Från deras sida, hvilka yrkat bifall till utskottets betänkande eller försvarat den nuvarande fördelningen af dessa bränvinsmedel, har talats om att det är så sorgligt med denna schism mellan land och stad, och att tillmötesgående borde visas för att få fred och lugn. Såvidt jag hört, har icke någon inom denna kammare yrkat på att man skulle taga ifrån städerna deras rätt, men man har velat jemka något i detta afseende. Det är icke magtspråk, man vill använda, såsom ordföranden i utskottet yttrade, utan enligt min mening är frågan helt enkelt en rättsfråga; och man kan väl icke påstå, att det kan ligga någon rättvisa i det förhållande, som redan påvisats, att på hvarje stadsbo belöper 3 å 4 gånger så stort belopp som på hvarje landtbo, äfven medräknadt de medel, hushållnings-sällskapen och landstingen erhålla — och då må man komma i häg, att af landstingsmedlen hafva äfven stadsborna fördel. Således — när här talas om tillmötesgående — borde det vara just från stadsbornas sida, man hade att vänta tillmötesgående, men de hafva absolut förklarat, att de icke vilja veta af någon som helst jemkning på nuvarande förhållanden, att de icke ens vilja tillåta en opartisk undersökning om huruvida den nuvarande fördelningen är rättvis.

Här har upprepade gånger talats om de stora fordringar, som ställas på städerna i fråga om skolväsen, sjukvård och fattigvård. Tro herrar stadsbor, att vi på landet äro fria från sådant? Om vi ock icke hafva så rikliga tillgångar som stadsborna, så äro likväl fordringarna på oss jemförelsevis icke mindre än på dem, så att i det fallet tror jag ej, att man med skäl kan påstå, att landsbygden befinner sig i bättre ställning; den högre kommunalskatten på landsbygden vittnar härom.

Man har talat om elementarskolorna och sagt, att landsbyg-
dens befolkning har fördel deraf. Jag vill fråga, om icke städerna
hafva gagn af att skolorna finnas der. Vi på landet, som få hålla
våra barn i städernas elementarskolor, finna, att dermed äro före-
nade ganska dryga kostnader. Afgifterna till sjelfva skolan äro
icke synnerligen höga, hvaremot ynglingarnes underhåll i städerna
är ganska dyrt, och kostnaderna därför gå väl ändå till stads-
borna, som få förtjensten af att taga emot och herbergera lands-
bygdens söner.

Det har sagts, att städerna göra så mycket för nykterheten,
och att det för den skull vore synd, om städerna skulle behöfva
lemna något af sina stora inkomster till dem, som icke gjort nå-
got för nykterhetens befrämjande. Det vill säga, landsbygden,
som i det närmaste dragit in alla krogar, den har icke gjort något
för nykterheten, utan det är de, som åstadkomma att krogar finnas
till, hvilka befrämja nykterheten. Ja, visserligen på det sätt, att
de göra slut på spritvarorna, men när olyckligtvis nya tillverkas
i stället, kan man icke befrämja nykterheten endast genom att
supa ut spritvarorna.

Mig synes således, som om alla skäl tala för en återremiss
till utskottet, och jag hoppas, att utskottet också skall kunna vill-
fara en så billig begäran som den, hvarom här är fråga, nemligen
att man genom Kongl. Maj:t må försöka få utrönt, huruvida icke
en billigare och rättvisare fördelning af bränvinsmedlen skall
kunna komma till stånd än den, som nu är rådande. Jag yrkar
återremiss.

Herr Olsson: Jag skall icke länge upptaga kammarens tid.
Då jag, så vidt jag känner min egen ställning, måste anse mig
tillhöra lika mycket landet som staden, så tillåter jag mig betrakta
denna fråga från en så allmän synpunkt som möjligt. Man har
här sökt att skilja landets och städernas intressen från hvarandra,
och det är icke första gången, man får höra den saken framställas.
Men enligt min uppfattning, och såsom jag tror erfarenheten visat,
äro dessa intressen så sammanväxta, att alla försök att skilja dem
från hvarandra blifva ensidiga och mer eller mindre misslyckade,
emedan hvad som i ett hänseende är till fördel för landet kan i
ett annat hänseende vara till nackdel för städerna, och hvad som
i ett hänseende kan vara till fördel för städerna kan i ett annat
hänseende vara till nackdel för landet. Och då man förbiser dessa
omständigheter, som nästan på alla områden framträda, tror jag
man gör sig skyldig till ett misstag.

Den förste värde talaren sade, att sedan denna fråga under-
gick ändring i lagstiftningen, hade fördelningen af inkomsterna
gestaltat sig sålunda, att städerna fått från 3,200,000 till 4,600,000
kronor i runda tal och landet från 700,000 till 900,000 kronor.
För min del anser jag, att en progressiv stegring egt rum, såväl
i städerna som på landet, och att man således i detta hänseende
icke har skäl till någon anmärkning.

Deremot har, såvidt jag förstår, under öfverläggningen eu an-

*Ifrågasatt än-
dring i be-
stämmelserna
ang. bränvins-
försäljnings-
medlens för-
delning.
(Forts.)*

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. brännvinsförsäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

nan sak blifvit för litet betonad i denna fråga. Såsom hvar och en i denna högt ärade kammare känner, har man hittills försökt att bidraga till nykterhetens befrämjande på två sätt, det ena genom att försvåra åtkomsten af spritvaran och det andra genom att fördyra den, och sedan en längre årsräcka tillbaka har lagstiftningen fortgått i båda dessa riktningar. För min del tror jag nu, att just denna omständighet står i så nära sammanhang med brännvinsmedlens fördelning, att en alltför stor ändring i fråga om denna fördelning skall menligt inverka på lösningen af den för hela landet så viktiga frågan, nykterhetens befrämjande. De rörelser, som i städerna bedrifvas genom bolag, hafva, så vidt jag vet, haft god framgång och visat sig medföra, icke ökning af superiet, såsom ofta påståtts, utan minskning deraf, men tillika ett fördyrande af brännvinet, och när man talar om den ökade inkomst, städerna i jemförelse med landtkommunerna hafva af brännvinsmedlen, så begår man ett misstag, om man säger, att denna ökning i inkomst för städerna är baserad på eller härflyter af en ökad konsumtion af brännvin. Tvärtom hafva bolagen genom att bestämma såväl ett visst antal utskänkningsställen för de respektive städerna som platserna för dessa utskänkningsställen och hufvudsakligen genom att bestämma det pris, hvartill varan får afyttras, just, såvidt utrönas kunnat, åstadkommit minskning af superiet. Om man nu förbiser dessa faktiska förhållanden och tillika söker så mycket som möjligt beröfva städerna frukterna af det arbete, de kostnader och utgifter, städerna haft i och för superiets hämmande och ordningens upprätthållande, och fräntager dem så stor del af deras inkomster, att de icke längre kunna på ett tillfredsställande sätt ordna ifrågavarande angelägenhet, så är jag nödsakad att uttala den farhåga, att sådant kommer att i väsentlig mån försvåra arbetet för nykterhetens befrämjande.

Man har vidare här sagt, att frågan om nykterhetens befordrande varit så föga ihågkommen, när det gällt utdelning af vinstmedlen. Jag ber då först att få fråga, på hvad sätt dessa vinstmedel uppstå? Jo, hufvudsakligen åtminstone genom bolagsinstitutionen. Vidare vill jag fråga, hvem som sköter dessa bolag? Om herrarne behagade efterse i de olika bolagens räkenskaper, skola herrarne finna, att inkomsten på brännvinsmedlen ställer sig mycket olika i olika städer, olika äfven under i öfrigt lika förhållanden. Hvad är orsaken härtill? Jo, att bolagsrörelserna skötas på olika sätt, så att det ena bolaget mer än det andra söker tillbakahålla superiet såväl genom att försvåra åtkomsten af brännvinet som genom att fördyra sjelfva varan.

För öfrigt torde man äfven böra taga hänsyn dertill, att det väl knappast är någonting, som befrämjas i städerna, såsom kommunikationer, polis, hamnanläggningar, fattigvård, sjukvård och mera sådant, utan att inrättningarna i ganska väsentlig mån komma landsbygden till godo. Det är sant, att landstingen få bidraga till vissa af dessa städernas utgifter, t. ex. för sjukvården i de städer, som höra till landstingsområden, men i alla händelser beror vidmagthållandet af ifrågavarande inrättningar på storleken

af de tillgångar, städerna kunna disponera öfver, och i samma mån som dessa inrättningar äro ändamålsenliga, komma de till godo icke blott städernas befolkning utan äfven landsbygdens.

Här har slutligen talats åtskilligt om skatterna i städerna och skatterna på landet. Jag är i tillfälle att bedöma förhållandena på begge hållen och får säga, att i de landtkommuner, som jag tillhör, skatterna äro relativt mindre än i städerna eller åtminstone i den stad, der jag närmast känner till förhållandena. Sant är nog, att på landet dessutom förekommer en del indirekta utgifter, såsom till väghållning och dylikt, men å andra sidan komma landsbygdens invånare åtskilliga fördelar till godo, hvilka stadsborna icke hafva, hvarför jag tror, att man kan säga att landet och städerna i detta afseende blifva qvitt.

Då förhållandena nu äro sådana, torde man kanske göra klokast i att bifalla det förslag, bevillningsutskottet i denna punkt afgifvit. Skulle Kongl. Maj:t å sin sida finna anledning till någon ändring — hvartill dock, såvidt jag kan se, för närvarande icke föreligger någon orsak — lärer Kongl. Maj:t icke underlåta att i sådant afseende göra framställning till Riksdagen, men i hvarje fall anser jag för min del, att, om man fäster afseende vid de föreliggande ekonomiska förhållandena och framför allt vid hvad som kan tjena till nykterhetens befrämjande, det har sina vådor att göra ändring, eller åtminstone för stor ändring, i fråga om fördelningen af bränvinsmedlen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Dickson: Afgifterna för försäljning af bränvin äro naturligtvis afgifter, som till största delen erläggas af invånarne i de kommuner, der afgifterna uppbäras, om man också å andra sidan får medgifva, att landsbygdens invånare oftast i städerna förse sig med hvad de konsumera af varan, men afgifterna äro ju också på sådant sätt fördelade, att andelar utaf afgifterna tillfalla landtkommunerna. Det är icke heller mer än tio, elfva år efter utfärdandet af den nuvarande författningen i ämnet, genom hvilken städernas andelar i ganska hög grad reducerades. Det allmänna förhållandet är nu med afseende å stad, som deltagar i landsting, att, om bränvinshandeln icke är öfverlåten åt bolag, staden icke får mer än $\frac{4}{10}$ af afgifterna; har staden anordnat särskildt bolag, får den $\frac{6}{10}$. Allt det öfriga går till hushållningssällskapen, landstingen och statsverket; och hushållningssällskapens verksamhet är väl af beskaffenhet att hufvudsakligen komma landsbygden till godo. För öfrigt tror jag, att det är en väl kort tid, som förflutit, sedan senaste reduceringen af städernas inkomst skedde, för att man nu åter skall vidtaga en ny reduktion, så att man bör låta städernas nuvarande förhållanden ännu någon tid vara orubbade.

Hvad angår frågan, hvilka de nya förhållanden äro, som skulle påkalla en ändring i de nuvarande bestämmelserna, så har man sagt, att beloppet af afgifterna uti städerna ökats så betyd-

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. bränvinsförsäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

Ifrågasatt ändring i bestämmelserna ang. bränvinsförsäljningsmedlens fördelning.
(Forts.)

ligt på senare tider. Nu är det emellertid känt, att förtärandet af bränvin icke tilltagit, och om inkomsten af afgifterna ökats, måste detta således bero antingen på en skarpare upptaxering af försäljningsavgifterna eller derpå, att bolagen ordnat sin verksamhet på ett mera förtjenstfullt sätt till motverkande af fylleriet. Städerna synas således hafva inlagt mycken förtjenst om nykterheten, och ett ytterligare skäl för att de behöfva sin andel af ifrågavarande medel utgör den omständigheten, att, till följd af att bränvinsförsäljning der idkas, uti städerna påkallas en större polistryka än som eljest skulle vara nödig.

Med hufvudsakligt afseende fästadt å den korta tid, som förgått, sedan den senaste regleringen skedde, ber jag att få instämma i det slut, hvartill utskottet kommit.

Grefve Hamilton: En aktad talare på skånebänken har fört frågan längre än jag skulle önskat, ty det är ingalunda min afsigt att beröfva de städer, der bränvinsbolag, med ändamål att befordra nykterheten, finnes, alla fördelarne af bränvinsmedlen, men det förefaller mig, som om $3\frac{1}{2}$ millioner kronor vore en allt för hög premie dervidlag. Allenast för att få en ändring i förut påpekade missförhållanden har jag yrkat återremiss. Bevillningsutskottets ärade ordförande yttrade, att frågan icke kräfde någon skyndsam lösning. Jag tror deremot att, ju längre man fördröjer denna lösning, desto svårare blir den att åstadkomma, enär, såsom redan blifvet framhållet, städernas inkomster af afgifterna i fråga utvisat en stor stegring — på de senaste fem åren af ända till 575 tusen kronor. Visserligen har samtidigt för Helsingborgs ökning egt rum af landsbygdens inkomst, men, i följd af delningsgrundens beskaffenhet, i vida mindre grad.

Här har också talats åtskilligt om de stora kostnader, som ådragas städerna för aflönande af polis och för många andra ändamål, hvarigenom man förmenar skulle framgå, att på städerna ställes större anspråk än på landsbygden. De högre skatterna på landsbygden utvisa emellertid, att anspråken på landsbygdens kommuner äro större än på städerna. Jag förstår verkligen ej, huru den ärade talaren på malmöhuslänsbänken kunnat påstå, att i hans ort skatterna på landsbygden äro ringare än stadsutskylderna. Om så är, måtte detta förhållande vara något unikt för Helsingborgstrakten. I min hemort åtminstone uppgå samtliga skatterna till 4 å 5 gånger det belopp, som betalas i städerna.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare derpå att punkten skulle visas åter till utskottet, samt förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt betänkande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

☛ Vinner Nej, visas punkten åter till utskottet.

☛ Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—70;

Nej—43.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets nedannämnda, den 21 och 22 innevarande månad bordlagda betänkanen:

n:o 4, i anledning af väckt motion om upphörande af den personliga sjukvårdsafgiften, och

n:o 5, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanen hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 18, i anledning af väckt motion angående utarbetande af en arrendelag.

Om utarbetande af en arrendelag.

Herr Boström, Filip: Den fråga, som genom lagutskottets nu föredragna betänkande föreligger till kammarens pröfning, är enligt min tanke af den beskaffenhet, att den återkommer till Riksdagen hvarje år, till dess den finner sin lösning. Jag vet mycket väl, att denna kammare flera gånger, ofta utan diskussion, afslagit i ämnet från Andra Kammaren framställda förslag, och dertill är, antager jag, anledningen hufvudsakligen att söka deri, att vederbörande motionärer utsträckt syftet med den af dem föreslagna lagstiftningen längre, än denna kammare vill och bör gå.

Utskottet, som åberopat lagutskottets utlåtande i frågan vid 1894 års riksdag, framhåller visserligen, att åtskilliga punkter i de nuvarande bestämmelserna äro otydliga och böra klargöras,

Första Kammarens Prot. 1896. N:o 7.

Om utarbetande af en arrendelag.
(Forts.)

men deremot har utskottet hyst farhågor för att, om den framställning, som blifvit gjord af motionärerna derom, att förbättringar, som af arrendatorer göras på den arrenderade jorden, skulle af jordegaren ersättas, blefve bifallen, detta skulle hafva till följd så mycket trakasserier och rättegångar, att en sådan lagstiftning icke skulle låta sig göra. I detta afseende delar jag äfven den åsigt, som af utskottet sålunda förnyade gånger uttalats. Jag är ock öfvertygad, att, om en lagstiftning skulle ske på den basis, att de förbättringar, som en arrendator säger sig hafva gjort på den arrenderade jorden, skulle af jordegaren godtgöras, detta skulle åstadkomma ett sämre förhållande emellan jordegare och arrendatorer, än som nu råder.

Deremot synes det mig, att med afseende å de öfriga förhållanden, som af motionärerne berörts, åtskilligt skulle vara öfrigt att önska. Särskildt ber jag att få betona lämpligheten deraf, att de aftal, som träffas emellan jordegare och arrendatorer, måste affattas skriftligen och styrkas med två vittnen, såsom är föreskrifvet i fråga om köpeaftals slutande. Jag tror icke, att det kan lända vare sig jordegare eller arrendatorer till nytta, att muntliga arrendeaftal träffas, men det är känt, att sådana muntliga aftal ofta förekomma i många delar af landet.

Vidare påyrka motionärerna, att lagen borde stadga, att arrendevilkoren skulle vara bestämda. Det är också naturligt, att en arrendator skall lida skada vid skötandet af sitt jordbruk genom skyldigheten att fullgöra dessa körslor med flera prestationer, hvilka enligt gamla arrendekontrakt åligga honom. Han blir nemligen tvungen att på tider, då det är lika brådt för honom som för jordegaren, fullgöra dessa prestationer, och detta har gifvetvis till följd, att arrendatorns eget jordbruk blir lidande. Jag håller på denna grund före, att bestämmelser i detta afseende äro af behovet påkallade.

Ytterligare framhålla motionärerna, att lagen borde innehålla bestämmelser, som skyddade arrendatorns nyttjanderätt, då han uppfylde sina förbindelser. De af herrarne, som i likhet med mig hafva att göra med arrendatorer, veta, huru nödvändigt det är att stadga en bestämd tid för jords upplåtande på arrende. Och det är ju naturligt, att, om en sådan tid icke blifvit stipulerad, ingen arrendator vågar lägga ned på jorden det förlag, som under nuvarande förhållanden ovilkorligen kräfves för att arrendatorn skall kunna draga sig fram. Säkert är äfven, att, om en arrendator söker sköta jorden utan förlag, det icke är blott han, utan äfven jordegaren, som derpå blir lidande.

Då jag på grund af de skäl, jag nu i korthet framställt, anser, att något bör göras i denna sak, skall jag taga mig friheten att yrka på bifall till en skrifvelse, med någon ändring anslutande sig till motionärernas förslag. Motionärernas yrkande är, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i öfvervägande, under hvilka vilkor arrendator, som med jordegare träffat skriftligt arrendeaftal, tillförsäkras rätt till ersättning för verkställda förbättringar, och på

hvad sätt rättsförhållandena mellan arrendator och jordegare jemväl i öfrigt må på ett betryggande sätt ordnas, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill en dylik utredning finnes böra föranleda.

Om utarbetande af en arrendelag.
(Forts.)

Såsom jag nyss hade äran framhålla, är jag icke af den åsigt, att en på detta sätt affattad framställning bör göras till Kongl. Maj:t, men jag tror, att, om man borttog den passus i skrifvelseförslaget, som börjar med orden »under hvilka vilkor» och slutar med orden »verkställda förbättringar», denna kammare skulle, ehuru derifrån icke finnes någon reservant, kunna medgifva, att en sådan skrifvelse finge afgå.

För min del vill jag därför anhålla, att kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse anhåller, »att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i öfvervägande, på hvad sätt rättsförhållandena mellan arrendator och jordegare må på ett betryggande sätt ordnas, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill en dylik utredning finnes böra föranleda».

Jag tillåter mig framställa yrkande på bifall till detta förslag.

Herr Leman: Då jag i allo delar den förre ärade talarens åsigt, ber jag endast att få till hvad han sagt lägga några få ord.

Enligt mitt förmenande kommer ovilkorligen att förr eller senare framtränga sig nödvändigheten af att lagstifta i detta hänseende. Man lagstiftar numera på alla möjliga områden af näringslivet. Hvarför skall man då på detta område laborera med en antiquerad lag? Så vidt jag förstår saken, vill man icke binda händerna på vederbörande kontrahenter; man önskar endast en lag, som normerar och supplerar, så att, der de vederbörande emellan afslutna kontrakten icke innehålla alla nödiga bestämmelser, lagens stadganden skola gälla. Så är förhållandet till exempel i afseende å handelsbolag. Bolagslagen lemnar fritt och öppet för kontrahenterna att öfverenskomma, men der öfverenskommelse icke är gjord, träda lagens bestämmelser i tillämpning och man har lagen att trygga sig vid.

Jag tillåter mig härvid äfven fästa uppmärksamheten på en sida af frågan, som icke blifvit af motionärerna betonad, den nemligen att denna lagstiftning är fullt ut lika vigtig från jordegarnes synpunkt som från arrendatorernas. Det förekommer nemligen ofta, att jordegaren blifver lidande därför, att kontraktet med hans arrendator varit otydligt, så att arrendatorn till stor förlust för jordegaren stannar kvar, oaktadt arrendatorn vanvårdar jorden o. s. v. Det är då svårt att få bort en sådan arrendator.

Jag tror af dessa skäl, att det kan blifva till ganska stor nytta att få en sådan lag, som här är i fråga, och jag instämmer därför med den föregående talaren.

Herr Ölander: Jag var icke inne då den förste ärade talaren började sitt föredrag, hvarför jag icke känner hvad han till en början anförde, men hvad han sedan sade har icke undgått

Om utarbetande af en arrendelag.
(Forts.)

min uppmärksamhet. Det viktigaste deraf var, att han ansåg, det bestämmelsen om ersättning för verkställda förbättringar icke borde införas i den ifrågasatta lagen. När han medgifvit detta, återstår i sanning icke mycket som densamma borde innehålla. Hvilka bestämmelser vill han då skola deri införas? Jo, först och främst att arrendeaftalen skola vara skriftligen affattade, men därför behöfves icke någon särskild lag! Bestämmelse derom kan införas i allmänna lagen. Så har skett i fråga om köpeaftal. Allmänna lagen innehåller derom, att alla köp skola ske skriftligen med tvegge manna vittne. Så kan äfven föreskrifvas om arrendeaftal; och jag vill icke motsäga honom deri, att ju icke detta skulle vara af behöfvat påkalladt.

Vidare vill han, att arrendelagen skall föreskrifva, att arrendekontrakten skola innehålla tydliga och klara bestämmelser om alla de mellan jordegaren och arrendatorn öfverenskomna arrendevilkor. Men hvad skall då arrendelagen, som just är afsedd att reglera dessa vilkor, i sjelfva verket tjena till? Äro dessa vilkor på förhand ordnade genom skriftliga kontrakt, så veta vi ju, att förord bryter lag, och då ha lagens stadganden icke någon betydelse, ty det är ju efter kontraktets bestämmelser och icke efter arrendelagens, man i så fall skall rätta sig. Det är visserligen sant, att, om vilkoren äro otydliga eller något vilkor saknas i kontraktet, det kan vara godt att hafva en bra lag till hands att supplera kontraktet, men jag kan icke finna det vara lämpligt att stifta en lag, som bestämmer först, att alla vilkor skola i ett kontrakt mellan jordegaren och arrendatorn klart och tydligt angifvas, och sedan sjelf på förhand angifver, hvad dessa vilkor skola innehålla. Häri synes mig ligga en motsägelse. Får man en lag, som på förhand stadgar alla dessa vilkor, behöfver man ju icke något arrendekontrakt. Det är visserligen önskligt, att vilkoren blifva så fullständigt som möjligt affattade, men icke bör detta ske uti sjelfva lagen; den skulle i så fall allt för mycket komma att inverka på det fria aftalet.

Vidare sade talaren, att nyttjanderättshafvarne borde genom i sådant afseende i lagen införda bestämmelser tryggas vid sin nyttjanderätt. Jag ber att få erinra, att de redan äro genom nu gällande lag tryggade. De hafva rätt att in-teckna sina aftal, i hvilket fall de skola vara skriftligen affattade. Hvar och en, som på längre tid arrenderar fast egendom, är väl ock så framsynt och försigtig, att han gör detta skriftligen och in-tecknar aftalet; ty annars kan han ju äfventyra, att, om jordegaren afyttrar egendomen, arrendeaftalet upphör att gälla. Jag kan således icke finna annat, än att allt, som fordras för att trygga nyttjanderättshafvaren i berörda afseende, redan finnes i nu gällande lag stadgad.

Då den förste talaren, på sätt jag redan erinrat, icke vill, att i arrendelagen skulle införas några stadganden om ersättning för verkställda förbättringar — och jag medgifver också, att detta kunde vara äfventyrligt — så återstår ju ingenting, som den ifrågasatta lagen behöfver innehålla.

På grund häraf yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson: På de skäl, som de två första talarne anført, anser äfven jag att det skulle hafva vissa fördelar med sig, om denna kammare biträdde Andra Kammarens beslut beträffande denna fråga. Jag tror icke att, huru man än ser saken, några olägenheter skulle deraf uppkomma, men i flera hänseenden skulle fördelar kunna vinnas. Då vidare denna fråga så ofta varit före i Andra Kammaren samt det ju icke lärer kunna bestridas, att flera fall föreligga, der det varit olägenheter och förlust icke blott för arrendatorn, utan äfven för egaren till den bortarrenderade egendomen, tror jag att det skulle hafva sin fördel med sig, om man åtminstone finge denna fråga närmare utredd genom Kongl. Maj:t. Jag biträder således det framställda förslaget om skrifvelse till Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med den förste ärade talarrens förslag. Kanske det skall komma att visa sig, att ju längre man dröjer med ett sådant beslut, desto enträgnare blifva yrkandena derpå, och kanske i en framtid lösningen icke skall kunna ske så som den borde ske. Måhända är detta äfven en sida af saken, som nu borde tagas i öfvervägande.

Om utarbetande af en arrendelag.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan måtte bifallas, dels ock af herr *Boström, Filip*, att Riksdagen skulle i skrifvelse til Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i öfvervägande, på hvad sätt rättsförhållandena mellan arrendator och jordegare må på ett betryggande sätt ordnas, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill en dylik utredning finnes böra föranleda.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles herr *Filip Boströms* förslag i ämnet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—57;

Nej—50.

Om styrkande af hinderlöshet för ingående af äkten- skap.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 21 och 22 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande styrkande af hinderlöshet för ingående af äktenskap.

Herr Rodhe: Jag kan icke annat än bekiaga, att utskottet ansett sig böra afstyrka den ifrågavarande motionen. Att utskottet detta gjort, förefaller så mycket mera underligt som utskottet medgifvit, att bestämmelserna rörande sättet för styrkande af hinderlöshet för äktenskaps ingående äro i viss mån föråldrade, särskildt att kungörelsetiden af ett år för personer, som vistas utom riket, på sätt stadgas i kongl. brefvet den 26 oktober 1791, är väl lång. Då utskottet utgått från denna premis, hade det varit att vänta, att utskottet skulle hafva kommit till ett annat slut. Utskottet har emellertid afstyrkt motionen på den grund, att det icke kunnat biträda motionärens mening, som anföres sist på sid. 10 i betänkandet, der det heter, att "han helst skulle vilja föreslå, att det i ifrågavarande fall ansåges tillräckligt, att sökanden vid uttagande af lysning i vittnens närvaro afgåfve en muntlig eller skriftlig försäkran, att han är fri från hvarje sådan förbindelse, som kan lägga hinder för det tilltänkta äktenskapet".

Men motionären har icke föreslagit, att Riksdagen skulle besluta i enlighet med denna hans åsigt, utan han har blott föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Han måtte vidtaga åtgärder för ändamålets vinnande. Då nu det nämnda stadgandet är otidsenligt och i många fall kan föranleda stor olägenhet, kan jag icke finna annat, än att det skulle vara i hög grad önskligt, om en förändring kunde vidtagas i detta afseende, hvarför jag för min del tillåter mig framställa yrkande om bifall till motionärens förslag.

Herr Pettersson, Carl: När en motion framkommer till Riksdagen, bör den, om någon utsigt till framgång skall finnas, åtminstone antyda, i hvilken riktning den åsyftade förändringen bör ske. Så är icke fallet med den motion, som nu är i fråga; ty det förhållande, som motionären exempelvis antydt, kan icke gerna läggas till grund för en lagförändring. Ej heller var lagutskottet i tillfälle, knappt en gång berättigadt, att uttänka nya motiv för vinnande af ett ändamål, som väl må anses förmånligt, men nog kräfver, likasom alla lagförändringar, en grundlig undersökning. Så var i nämnda utskott fråga, om ej hinderlöshet till

äktenskap kunde bevisas här, såsom i ett af våra grannländer, genom en inför domstol aflagd ed; men denna mening förkastades såsom icke ingående i våra seder och vår lagstiftning. Att utskottet i sin motivering i förbigående antydt, att tiden för hinderlöshets bevisning torde utan olägenhet kunna inskränkas till sex månader, har af den näst föregående talaren upptagits såsom skäl för yrkande, att motionen skulle bifallas. Men man får icke förbise, hvad utskottet derefter yttrar om "garantier", "stränga fordringar" och "bevisningar". Det kan för öfrigt sättas i fråga, om det jäf mot hinderlöshet, hvartill kungörelse i Post- och Inrikes-Tidningar uppmanar, binner till vederbörande, som vistas t. ex. i Amerika eller Australien, inom några få månader. Det är ju allmänt bekant, att nämnda tidning har liten spridning i vårt eget land; säkert har den då mindre i utlandet. — När frågan således befann sig i detta outredda skick, kunde lagutskottet icke förorda en skrivelse till Kongl. Maj:t, såsom motionären och näst föregående talare påyrkat; och då jag deltagit i ärendets förberedande behandling i utskottet, får jag, herr grefve och talman, anhålla om bifall till lagutskottets hemställan.

Om styrkande af hinderlöshet för ingående af äktenskap.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion angående meddelande af föreskrifter i syfte att vid slagt af husdjur minsta möjliga lidande måtte tillfogas djuren, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt;

och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 21 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion angående ändring af gällande bestämmelser rörande värnpliktiges rätt att utvandra.

Ifrågasatt ändring af föreskrifter om värnpliktiges rätt att utvandra.

Herr Ljungberg: Jag har ansett mig nödsakad att reservera mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, emedan det icke

*Ifrågasatt
ändring af
föreskrifter
om värn-
pligtiges rätt
att utvandra.
(Forts.)*

har *behjertat* min motion, som det likväl ansett *behjertansvärd*. Nästan hvarje vecka får man i tidningarna se meddelanden, att ett stort antal unge män inom värnpligtsåldern begärt tillstånd af Kongl. Maj:t att få lemna riket, ett tillstånd, som de också nästan utan undantag erhållit. Dessa underrättelser mottagas med ganska stor ledsnad och förvåning, med ledsnad därför, att det är sorgligt att se, att en så stor mängd ungdom skall lemna fädernsjorden, och med förvåning därför, att icke några åtgärder vidtagas för att afböja en sådan fatalitet. Det är ju icke heller ett ringa antal, som sålunda lemna fäderneslandet. En författare, som mycket sysselsatt sig med forskningar i detta ämne, har beräknat, att under de 23 åren 1867—1889 87,787 personer lemnat landet. Det är ju en hel armé; och det är icke blott vårt försvarsväsen, som lider härigenom, utan äfven våra näringar, framför allt jordbruket, som snart saknar armar till dess skötsel. Denna sorglöshet konstraster på ett bedröfligt sätt mot den nitälskan, man i andra vida folkrikare länder egnar detta ämne och den ifver, hvarmed man der söker i landet behålla sina värnpligtige. Jag har i motionen anført flera exempel härpå, och jag vill nu blott framhålla, att till och med i Norge under den demokratiska ministären Sverdrup utfärdades, år 1886, förbud för värnpligtige, som tillhörde kavalleriet och artilleriet, att lemna landet, och detta utsträcktes i viss mån år 1888 äfven till ingenjörtrupperna. Men det är icke blott denna kontrast mot utländska förhållanden, som synes märkvärdig, utan äfven den motsägelse som visar sig, då man gifver akt, å ena sidan, på vår hejdlöst pågående emigration af värnpligtige, och, å den andra, det nit och den ifver, man länge här i landet ådagalagt för att få de värnpligtige inrullerade. Denna ifver går så långt, att icke blott staten åtager sig stora kostnader, utan äfven landstingen och kommunerna underkasta sig uppoffringar och besvär för att hvarje man skall inskrifvas och redovisas. Jag har därför trott, att något borde göras i detta fall, så mycket mer som man väl åtminstone borde tillse, att de föreskrifter, som blifvit lemnade beträffande utvandringen, blifva iakttagna. Man tyckes alldeles förbise, att dels på gränserna mot Norge, dels ock gent emot Danmark icke den minsta kontroll förefinnes. För några år sedan såg jag en uppgift, att öfver Kristiania utvandrat 11,000 personer, hvaribland 2,000 svenskar. Ingen kan hysa något tvifvel om att största delen deraf saknade både utflyttningsbetyg och erforderligt tillstånd. På samma sätt är förhållandet med hänsyn till Danmark, hvaröfver kanske en ännu större folkström går, utan att någon bland utvandrarne iakttaga de föreskrifna villkoren. Det berättas, att från ett visst bolag spridas i södra Sverige prospekt, deri utlofvas, att om man vill köpa biljett till bolagets ångbåtar, behöfver man hvarken prestbetyg eller Kongl. Maj:ts tillstånd att lemna landet. Denna liknöjdhet hos oss är allt för olika mot förhållandet i t. ex. Österrike, der postverket är förbjudet att befordra utvandringscirkulär. Här är sådant icke förbjudet, och det tillåtes till och med främmande spekulanter att kringskicka lockande cirkulär, som visa,

huru man skall kunna undandraga sig de laga föreskrifter, som äro gifna. Med ett ord, det står mycket illa till på detta område, och emigrationsfrågan är icke på ett tillfredsställande sätt ordnad. Det är en stor inkonsequens, man visar härvid, då man är så angelägen att få de värnpligtige införda i rullorna. Med otroligt besvär har nu detta skett och sker; men när fienden kommer, rusar troligen en stor del af ungdomen sin väg, då lagliga hinder icke finnas eller häfdas. Folk hafva vi således föga att möta fienden med; men desto mera — rullor och papper. Jag har trott, att det skulle vara Första Kammaren värdigt att vidtaga någon åtgärd häremot, och när denna är så lindrig som aflåtandet af en skrivelse till Kongl. Maj:t, föreställer jag mig, att den icke borde möta något hinder. Man säger, att Sverge är "*betänkligheternas land*", och vi få nog höra åtskilliga invändningar mot mitt förslag. Men frågan gäller vårt lands *sjelfbestånd*. Hafva vi icke tillräckligt manskap, då fienden kommer, få vi dyrt umgälla den sorglöshet, vi nu visa. Vi kunna icke möta ett par hundratusen bajonetter med gubbar och pojkar, utan dertill fordras vuxet, vapenöfvadt manskap, och vi skola säkerligen då djupt beklaga, att vi låta de värnpligtige i tusental rymma landet. Jag yrkar bifall till min reservation.

*Ifrågasatt
ändring af
föreskrifter
om värn-
pligtiges rätt
att utvandra.
(Forts.)*

Herr Dickson: Att den emigration, som fortgår och jemväl omfattar ett betydligt antal värnpligtige, är en sorglig och ledsam företeelse, derom kunna vi väl alla vara ense; men hvad beträffar förslaget att kunna afbryta densamma, är det en sak, som jag icke tror vara möjlig.

Jag skall icke inlåta mig på frågan om emigrationens orsaker, men jag tror, att det skulle alldeles för mycket strida mot den personliga friheten, om det proklamerades, att en medborgare måste stanna i det land, der han är född,

Låt om oss tillse, hvad som stadgas i fråga om värnpligtige. I värnpligtslagen stadgas nu böter och hemtningsäfventyr, i fall den värnpligtige underlåter att inställa sig vid inskrifning eller vapenöfning. För dem, som vilja utvandra, finnas följande stadganden. I förordningen angående utvandrareagenter säges, att utvandrare må icke genom agents försorg ifrån riket befordras utan företeende af behörigt utflyttningsbevis från vederbörande pastor; och sådant utflyttningsbevis får icke meddelas med mindre den som vill utflytta visar, att han erhållit Konungens tillstånd dertill. Vill han erhålla en sådan tillåtelse att för vinnande af bättre utkomst eller på grund af eljest ömmande omständigheter afflytta från riket, ingifve han ansökan derom till kompaniombefälhafvaren i det kompaniömråde, inom hvilket han är mantals-skrifven eller, om han är inskrifven å sjömanshus, der detsamma är beläget. Kongl. Maj:ts resolution, som öfversändes till vederbörande kompaniombefälhafvare, innehåller, att Kongl. Maj:t funnit godt medgifva, att den omständighet, att sökandens tjenstetid i beväringen ännu ej tilländagått, icke må utgöra hinder för honom att från riket afflytta. Dermed är endast sagdt, att han får lof att flytta. Flyttar han icke, är han fortfarande värnpliktig.

*Ifrågasatt
ändring af
föreskrifter
om värn-
pligtiges rätt
att utvandra.
(Forts.)*

Återvänder han, är han också värnpliktig, till dess han öfverskridit värnpligtsåldern eller blifvit medlem af en annan stat. Det är naturligtvis ett stort antal, som söker sådant tillstånd och erhåller det, men jag tror icke det skulle vara synnerligen lämpligt att vägra dem lof att utflytta. Det skulle, såsom jag sagt, vara ett svårt ingrepp i den menliga friheten, och jag tror också, att det skulle göra värnpligtsinstitutionen i hög grad impopulär, då den nu tyckes betraktas med andra ögon. För öfrigt utvandra många utan att hafva begärt tillstånd, och de resa antingen öfver Danmark eller Tyskland, men det läser icke kunna hindras, och många utvandra, innan de uppnått värnpligtsåldern. Dessa, som utvandrat utan tillstånd, uppföras hvarje år för böter för underlåtenhet att inställa sig vid inskrifningsförrättningen, och hvarje år sker undersökning, om de kunna anträffas. Det göres allt hvad i det fallet kan göras.

Jag har nu nämnt, att jag icke tror det vara lämpligt att hindra värnpligtiges utflyttning, och jag tror också, att det är alldeles omöjligt. Motionären har omnämnt, att förut fordrades, att den utflyttande skulle ställa annan man i sitt ställe eller också betala 100 kronor. Det förra sammanhänger med lagstiftningen före 1860, enligt hvilken man fick lega annan man i sitt ställe. Under sådana lagstiftningsförhållanden kunde en sådan bestämmelse vara på sin plats. 1860 stadgades åter, att den, som ville undvika värnpligten, skulle erlägga 100 kronor. Med ett sådant stadgande kunde det också försvaras, att den utflyttande affordrades denna afgift, men sedan i början af 1870-talet friköpsrätten afskaffades, låter det sig icke göra att behålla detta vilkor. Det är omöjligt att hindra personer att lemna landet, då det har kommunikationer med andra länder, och man kan omöjligt af hvarje person, som går ombord på ett fartyg, fordra bevis, att han icke är värnpliktig eller borgen att han skall återvända. De ansvarsbestämmelser, som skulle uppställas, äro naturligtvis böter, men de kunna icke uttagas hos dem, som äro frånvarande. Någon annan påföljd vet jag knappt man kunde tänka. Ja, man skulle kunna tänka sig förlust af medborgerliga rättigheter eller förlust af arfsrätt, men äfven det, tror jag, skulle föga vara till bättnad, när det gäller emigration. Det är företrädesvis arbetsfolk, som flytta ut, och jag tror, att när de öfvergifva sitt land, göra de det i förhoppning om gynnammare ställning i ett annat utan att tänka på att de förlora sin arfsrätt. Jag tror icke, att det skulle verka såsom något hinder.

I händelse af krig äro bestämmelserna olika. De, som hålla sig undan, efterspanas, häktas och blifva i händelse af rymning strängt straffade. Att, såsom motionären i sin reservation antyder, återkalla de frånvarande, förefaller mig opraktiskt, ty de i Amerika boende skulle kanske icke ens vara i tillfälle att resa hem, och för öfrigt vet jag icke, huru återkallelsen skulle på ett fullt effektivt sätt delgifvas eller verkställas.

Huru mycket än emigrationen är att beklaga, tror jag icke att man på detta sätt kan lägga hinder i vägen för densamma. Man

kan försöka göra ställningen i landet bättre, mera tilltalande, men jag tror icke, att något kan göras i den riktning, som motionären föreslagit, och jag anser det därför icke lämpligt att aflåta någon skrifvelse.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Rodhe: Äfven med afseende på denna motion kan jag icke annat än beklaga, att utskottet afstyrkt densamma. Jag tror, att motionen är ett uttryck för en allmän stämning i landet. Jag är viss på att vi allesamma hafva många gånger hört uttalas undran och klagan öfver den lätthet, hvarmed det tillåtes värnpligtige att lemna landet. Nu framkommer en motion, åsyftande ändring i detta förhållande, och motionären vinner inom utskottet icke något understöd. Det är allt underligt. Hvarför har utskottet afstyrkt motionen? Jo, orsaken ligger deri — och utskottets ordförande har också nu framhållit det — att det skulle innebära ett ingrepp i den menliga friheten att vidtaga en åtgärd, sådan som den föreslagna. Ja, det är nu åter ett sådant der slagord, hvarmed man så ofta söker förhindra samhällsnyttiga reformer, och såsom sådan betraktar jag den föreslagna reformen. Ingen kan mer än jag sätta värde på friheten, och jag skulle visst icke vilja vara med om att lägga otillbörliga skrankor på densamma, men tillbörliga anser jag de skrankor vara, som läggas på friheten med hänsyn till det allmännas väl. Jag anser därför, att det skulle vara önskvärdt, om motionen kunde vinna Riksdagens bifall. Det kan väl hända, att det skulle vara svårt att utfärda rent af förbud för värnpligtige att lemna landet, men så mycket tyckes man dock hafva rätt att fordra, att de, som besluta att lemna landet, skola därför lemna vederlag i en eller annan form i stället. Det må nu kunna erbjuda svårigheter att uttaga ett sådant vederlag. Men skall man af svårigheter afskräckas från en nyttig reform, och hvarför skulle svårigheterna vara större här än i andra länder? I hvarje fall tror jag, att de åtgärder, som föreslagits, skulle bidraga till att i någon mån hämma emigrationen. Fosterlandet har rätt att af sina söner fordra, att de åtaga sig de offer, som krävas för att vinna utbildning till duglighet att bidraga till landets försvar. Sedan Riksdagen för icke länge sedan fattat beslut om ett ökande och stärkande af landets försvarskrafter, synes det stå i god samklang med detta beslut, att Riksdagen äfven beslutar i öfverensstämmelse med hvad motionären här föreslagit, och därför tillåter jag mig yrka bifall till motionärens förslag.

Herr Säve: Då jag tillhör det utskott, som haft att behandla ifrågavarande motion, och då jag vid behandlingen af densamma kommit till den öfvertygelsen, att utskottet för sin del icke kunnat annat än afstyrka den begärda skrifvelsen till Kongl. Maj:t, anhåller jag att få säga några ord.

Denna motion hör till de motioner, som, när de först framläggas för Riksdagen, ovilkorligen måste tillvinna sig sympati, men hvilka man det oaktadt, om man i egenskap af utskottsleda-

*Ifrågasatt
ändring af
föreskrifter
om värn-
pligtiges rätt
att utvandra.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
föreskrifter
om värn-
pligtiges rätt
att utvandra.
(Forts.)*

mot har att pröfva och granska dem, måste, huru starka sympatierna för dem än må vara, afstyrka, därför att man finner, att att de icke låta sig genomföras.

Motionären har med sin framställning åsyftat dels att något stäffa emigrationen i allmänhet och dels att särskildt lägga hinder i vägen för den starka emigrationen af värnpligtige. Skall man bedöma motionens syftsmål, får man ej bortse ifrån, att emigrationen är vårt land ej blott till skada, utan äfven till någon nytta, men jag finner det alldeles öfverfödigt att vid detta tillfälle framställa någon jemförelse härutinnan.

Hvad beträffar utvandringens menliga inflytande på vårt försvar, så upplyste en ärad ledamot inom utskottet, som är militärisk fackman, att någon egentlig olägenhet för försvaret medför i sjelfva verket utflyttningen af värnpligtige icke. Såsom bekant sakna vi ännu fullständig utrustning för den aktiva armén, som beräknas till 100,000 man. Men utom dessa hafva vi för försvaret ytterligare 100,000 värnpligtige att disponera, för hvilka i denna stund icke finnes någon tidsenlig beväpning. Om antalet af dessa värnpligtige skulle ökas med ett eller annat tusental, torde detta icke hafva synnerligen mycket att betyda. Det är visserligen mycket ledsamt, att så många unga kraftfulla män utvandra, men det lär knappt kunna hindras, ty de motiv, som leda dem dertill, äro så starka, att de omöjligen skola kunna genom förbudslagar tvingas till att stanna hemma. Skall en förändrig till ett bättre ske, kan den enligt min öfvertygelse icke ske på annat sätt, än att förhållandena i Amerika blifva sådana, att de, som önska utvandra dit, afskräckas derifrån till följd af förändrade ekonomiska utsigter i detta land, eller också att förhållandena här hemma ändras så, att bättre tillfälle till förtjenst eller utkomst beredas dem, som vilja lemna landet. Om vi bättre än hittills lyckas taga vara på våra naturliga hjälpkällor, om vi i någon betydligare grad utvidga brukningen af de odlingsbara markerna i landet, skall också antalet emigranter i väsentlig mån förminska, hvilket eftersträfvansvärda mål icke torde vinnas derigenom, att Riksdagen och Kongl. Maj:t på lagstiftningens väg söka försvåra utvandringen. På grund af hvad jag här anført får jag derför tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Jag skulle dock, innan jag slutar, vilja tillägga ytterligare en sak. Med afseende på emigrationens omfattning hafva uppgifvits mycket höga siffror, hvilka bevisa, att antalet emigranter är ofantligt stort. Den ärade motionären har visat, huru stor del af nativitetsöfverskottet i Sverige går förloradt genom utvandringen. Det är betänkligt nog. Men å andra sidan hade den ärade motionären äfven bort framhålla, huru stort sjelfva nativitetsöfverskottet i landet varit under de sista årtiondena, ty först om man känner detta, kan man rätt bedöma emigrationens betydelse för folkmängdsförhållandena. Man skulle kunna komma till den uppfattningen, att, om emigrationen icke finge fortgå såsom hittills, en relativ öfverbefolkning skulle kunna inträffa, som skulle göra de hemma- varandes ekonomiska ställning svårare, än hvad hittills varit fallet.

Herr Ljungberg: Jag ber att genast få besvara den siste talarens yttrande, att jag icke nämnt, hvad inverkan beväringens utvandring har på nativitetsöfverskottet. Det är likväl omnämndt i min motion, att icke mindre än 27 % af nativitetsöfverskottet under åren 1861—1880 bortgick ur landet. Det anses öfver allt vara en mycket hög förlust. Egentliga skälet mot min motion är naturligtvis, att man icke vet, huru man skall förekomma utvandringen. Man erkänner, att det är mycket sorgligt och betänkligt, men man kan omöjligen finna någon utväg att afböja det onda. Då jag befarade någoting sådant, har jag dels omtalat, huru man förr förfor här i landet, då man t. ex. 1860 föreskref, att utvandrare i beväringens åren skulle erlägga en viss afgift, 100 kr., dels visat, huru man utomlands gått till väga. Der har man i ty fall förfarit ganska strängt. Det är ju klart, att det icke gerna kan väl lämpa sig för representationen att på stående fot bestämma någon viss afgift eller hvad som bör göras för att hindra utvandringen; ja, men just därför har jag önskat en skrivelse till Kongl. Maj:t, som har tjänstemän och alla medel, som erfordras för nödig utredning af frågan; först derefter kan representationen säga sitt ord och bedöma hvad som bör göras. Man bör väl icke då på förhand säga, att ingenting *kan* göras.

Det är en sak, som mina motståndare glömt att besinna, nemligen den motsägelse, som eger rum emellan det nit, vi ådagalägga för att få de värnpliktige inskrifna i rullorna, och den likgiltighet, vi visa med afseende på nödvändigheten att behålla dem kvar i landet. Visar icke äfven den länge insedda nödvändigheten att *förlänga värnpliktstiden*, hvilken, från början inskränkt till fem år, 1885 blef utsträckt till 12 och år 1892 till 20 år, att vi ha stort behof af folk för att fylla härens led? Och huru öfverensstämmer det nit man visar att med våld återföra till sin pligt den beväringensman, som rymmer till annan ort i landet, med den likgiltighet samt till och med tjänstvillighet, som visas *den* värnpliktige, som vill helt och hållet afvika *ur* landet?

Det finnes, med ett ord, så många skäl, som tala för att Kongl. Maj:t må verkställa den nödiga utredningen och taga denna viktiga fråga i ompröfning, att jag hoppas, att Första Kammaren icke skall underlåta att sluta sig till reservationen.

Grefve Hamilton: Jag hyser den åsigten, att det bästa sättet för att få behålla våra värnpliktige inom landet är att vidtaga sådana anordningar, att de med glädje kunna stanna hemma.

För öfrigt vill jag icke, att vi bredvid våra söner i arméns led skola ställa trälar eller med tvång kvarhålla dem, som önska desertera. Der böra stå män, som, när det gäller, med glödande fosterlandskärlek gå ut att försvara sitt land och sin frihet. Af denna anledning yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Reuterswärd: Jag vet mycket väl, att den väckta motionen icke öfverensstämmer med nutidens frihetsbegrepp, men jag kan ändå icke underlåta att säga, att den menliga friheten

*Ifrågasatt
ändring af
föreskrifter
om värn-
pliktiges rätt
att utvandra.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
föreskrifter
om värn-
pligtiges rätt
att utvandra.
(Forts.)*

får icke anse sig vara kränkt, därför att samhället fordrar en lag, som bestämmer att, då i ett land såsom vårt det är obligatoriskt föreskrifvet allmän skolgång, och det är staten och kommunerna som få bekosta dessa mångtusende barns uppfostran, å andra sidan staten och isynnerhet kommunerna hafva rätt att, sedan de gjort denna uppoffring för sina unga söners framtida bästa, när dessa unga sedan emigrera ur landet, erhålla någon ersättning för att de lemnat dem så att säga ett underlag för framtida bergning.

Innan senare tiders förändrade förhållanden i Amerika framkallade en återgång i den starka emigrationen, utvandrade årligen 30 å 40 tusen personer. Och detta, mina herrar, är icke en sak, som man bör helt och hållet blunda för. Man bör på ett humant sätt söka icke hindra hvarje människa från att lemna landet, men förmå henne att göra rätt för sig, innan hon lemnar fosterjorden. Således vill jag påstå, att skulle man taga hänsyn till hvad en ärad talare här yttrade, att man icke bör göra ingrepp i den menliga friheten, skulle man i konsekvens dermed kunna säga, att inga lagar må stiftas, som lägga hinder i vägen för denna frihet, d. v. s. vi skulle icke få vara ett lagbundet samhälle och framför allt ej få hafva "en strafflag", ty hvarje straff, som åligger den, som begått en förseelse vare sig mot samhället eller mot enskilde, är ockå ett band på den menliga friheten.

Jag vet mycket väl frågans utgång, men jag har i alla fall vid detta tillfälle velat säga, att frågan är icke af den obetydliga beskaffenhet, att man på förhand kan säga, att ingenting kan göras för åstadkommande af bättre förhållanden. Ty med god vilja kan det göras mycket äfven i detta afseende, det är min fulla öfvertygelse, och då det nu endast gäller aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse, kan det icke alls innebära någon våda. Och finner icke Kongl. Maj:t någon möjlig utväg att på lämpligt sätt kunna afhjelpa detta missförhållande, då får Riksdagen dermed nöja sig, men att på förhand säga, att alla försök äro omöjliga, kan jag icke vara med om. Derfor har jag för min del intet annat yrkande än bifall till den väckta motionen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren måtte afslå utskottets hemställan och bifalla den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering äskades, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—56;

Nej—38.

Sedan herr talmannen återtagit ledningen af förhandlingarna, föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

*Om nya
bestämmelser
ang. ut-
öfvande af
läkareverk-
samhet m. m.*

Herr vice talmannen: Jag instämmer helt och hållet med motionären, då han säger: "Fullt väl inser jag dock, att, om den icke teoretiskt utbildades läkareverksamhet icke skall helt och hållet undertryckas, hvilket nog strider mot en ganska utbredd mening, utan till visst omfång eller i vissa fall tillstädjas, det möter stora vanskligheter att på ett tillfredsställande sätt uppdraga gränserna för en sådan verksamhet." Deremot kan jag icke instämma med honom, då han tillägger: "men jag föreställer mig, att dessa svårigheter icke äro oöfvervinneliga". Jag anser nemligen gränserna för denna verksamhet vara så sammanflytande, att de omöjligen kunna på "ett tillfredsställande sätt" i lagstiftningsväg uppdragas. Utskottet har visserligen gjort ett svagt försök i detta hänseende, då utskottet säger det å ena sidan böra medgifvas, att en icke legitimerad person stundom kan på ett tillfredsställande sätt behandla åkommor af mindre allvarlig art och skador, som vållats af olyckshändelser, men å andra sidan, att i vissa fall de sjukas behandling icke må kunna anförtros åt andra än examinerade läkare, såsom när det gäller kirurgiska operationer, användning af gifter och döfvande medel m. m., men utskottet finner snart omöjligheten att uppdraga gränsen och säger: det der få vi öfverlemna till Kongl. Maj:t. För min del tror jag, att ingen annan utväg finnes än att antingen helt och hållet förbjuda icke legitimerad läkare utöfvandet af läkareverksamhet eller också släppa denna verksamhet fri, men att i så fall, såsom utskottet förordar, uppställa skärpta straffbestämmelser för de icke examinerade personer, som genom oskicklig behandling bevisligen vålla andra skada, samt att derjemte åt myndigheterna inrymma befohgenhet att förbjuda den sakfælde att vidare befatta sig med

Om nya
bestämmelser
ang. ut-
öfvande af
läkareverk-
samhet m. m.
(Forts.)

sjukes botande. Denna fråga står äfven i Tyskland på dagordningen. Läkareföreningen i Berlin hade uppdragit åt en kommission att utarbete förslag till en petition, som skulle inlemnas till tyska riksdagen. Denna petition skulle icke förutsätta något förbud emot eller upphäfvande af den fria läkareverksamheten, utan endast söka träffa sådana bestämmelser, att om en icke legitimerad läkare bevisligen ådagalagt fullständig ovederhäftighet vid utöfvandet af sitt yrke, skulle han kunna förbjudas att vidare praktisera i detsamma, ungefär som utskottet i sitt senare alternativ tänkt sig saken. Frågan diskuterades den 29 sistlidne månad i läkareföreningen, och såsom vanligt var man af mycket olika åsikter; af åtta närvarande ledamöter, som tillhörde kommissionen, voro fyra för och fyra emot det föreliggande förslaget, och föreningen beslöt remittera frågan till sitt verkställande utskott, hvilket, då den der förekom till behandling den 9 innevarande månad, med öfvervägande majoritet beslöt att afstyrka hela petitionen. Då anledningen härtill icke finnes angifven, vill jag icke närmare inlåta mig på gissningarnes område än till uttalande af den förmodan, att i motiven ingick äfven den insedda svårigheten att lagstifta på detta område.

I sammanhang härmed och då fråga väckts att ingå till Kongl. Maj:t med begäran om förändrade bestämmelser i detta hänseende, kan jag icke underlåta att beröra den sista lagstiftningsåtgärd, som på detta område vidtagits. Det är "*Kongl. Maj:ts nådiga ordning för sjukgymnasters och sjukgymnastiska instituts verksamhet*" af den 13 juli 1887. Jag antager, att alla Kongl. Maj:ts förordningar äro "nådiga", men denna är särdeles onådig emot sjukgymnasterna. I första paragrafen bestämmas de kompetensvilkor, en sjukgymnast har att uppfylla: han skall genomgå fullständig kurs vid gymnastiska centralinstitutet, hvarefter han, om hinder icke möter, erhåller tillståndsbref till sitt yrkes utöfning af medicinalstyrelsen. Man skulle tänka, att han nu efter uppfyllandet af dessa kompetensvilkor vore oförhindrad att utöfva sin verksamhet. Nej, visst icke! Ty i § 2 föreskrifves, att han icke får behandla andra sjuka än dem, för hvilka legitimerad läkare föreskrifvit sådan behandling lämplig. Sjukgymnasten, som efter genomgången kurs borde förstå att sjelf bedöma, hvilka personer böra behandlas med gymnastik eller icke, får icke bestämma det, utan det skall ske genom en legitimerad läkare, för hvilken icke ens är föreskrifvet, att han skall förstå det minsta af gymnastik. Denne läkare må vara huru skicklig som helst i öfrigt, men behöfver icke hafva egnat någon den minsta uppmärksamhet åt sjukgymnastik för att hafva rätt att bestämma angående dess användning. Om en sjukgymnast bryter emot dessa föreskrifter, straffas han första gången såsom för qvacksalveri; beträdes han andra gången, förklaras han förlustig rättigheten att utöfva sitt yrke. Jag vet icke, om dessa bestämmelser tillämpas eller kunna tillämpas, men så mycket vet jag för egen del, att jag begagnat mig af sjukgymnastik utan att först hafva gått till legitimerad läkare och frågat, om jag fått lof dertill, och jag förmodar att så är förhål-

landet med många andra. Vill en sjukgymnast inrätta gymnastikinstitut, åligger det honom, enligt § 5, att anställa en legitimerad läkare, som har att utöfva tillsynen öfver institutets verksamhet och de sjukes behandling. Hvad som menas med ett sjukgymnastiskt institut, förklaras i det påföljande momentet; det är hvarje anstalt, der, efter offentligt tillkännagifvande eller enligt hvad eljest känt är, flera personer samtidigt mottagas till behandling med sjukgymnastik. Om två eller tre personer mottagas på en gång, måste således sjukgymnaster strax antaga en läkare för att utöfva uppsigt öfver deras behandling. Att dessa anstalter skola stå under medicinalstyrelsens öfverinseende anser jag vara fullkomligt i sin ordning, men att de härjemte, enligt § 8, skola vara underkastade särskild uppsigt af stads-, provinsial- eller distriktsläkare, som icke alls behöfva förstå sjukgymnastik, det finner jag icke öfverensstämmande med billighet och rättvisa. För några år sedan förekom i en kalender, hvori frågan om massage och sjukgymnastik behandlades af en framstående och berömd läkare, om sjukgymnasterna uttrycket: "medicinskt slödder". Det är dock att märka, att bland detta "slödder" funnos och finnas de, hos hvilka personer, som genom sin samhällsställning eller förmögenhet varit i stånd att anlita Europas förnämste läkare, sökt och funnit den bot och hjälp, de på annat håll förgäfvos sökt. Jag tror därför, att det i *Lings* fädernesland vore skäl att behandla sjukgymnasterna på ett bättre och mera förtroendefullt sätt, än denna nådiga förordning af den 13 juli 1887 gör.

Helst skulle jag hafva yrkat återremiss på betänkandet för att få det mer i öfverensstämmelse med de åsikter jag nu uttryckt, men som jag på förhand vet, att dylika frågor icke äro egnade att vinna ankläng i kammaren, vill jag blott uttala den förhoppning, att, sedan vårt land mer än 3 1/2 sekel varit fritaget från det teologiska påfvedömet, vi uti lagstiftningen på detta område icke måtte underkastas ett medicinskt påfvedöme.

Herr Nyström, Carl: Då vid föregående riksdag en motion, liknande den nu föreliggande, i kammaren föredrogs, hade jag tillfälle att uttrycka min förhoppning om motionens antagande, då den utan tvifvel gick ut på att råda bot på allvarsamma olägenheter, framträdande i form af quacksalveri m. m. Jag vidhåller detta tillstyrkande och ber att kammaren med hänsyn till de skäl, som motionären och utskottet framfört, måtte bifalla motionen, och jag tillägger en begäran, att kammaren för denna gången icke måtte fästa afseende vid hvad herr vice talmannen yttrat. Jag kan icke annat än beklaga detta yttrande, ty med den auktoritet, herr vice talmannen besitter, är det egnadt att i väsentlig mån motverka utsigterna för genomförandet af en lämplig ordning på detta område samt att derigenom vidmagthålla det oefterättlighets-tillstånd i mångt och mycket, som nu råder. Det är icke fråga om att införa något påfvedöme, medicinskt eller annat, härvidlag. Det finnes en motsats till påfvedöme, som herr vice talmannen utan tvifvel finner vara än mindre antaglig, nemligen anarkien.

Om nya
bestämmelser
ang. ut-
öfvande af
läkareverk-
samhet m. m.
(Forts.)

Jag finner det för min del ytterst egendomligt, att man nu vill bereda framgång åt så ofullständiga behandlingsmetoder som dessa personers, hvilka stält sig utanför den nyare vetenskapens forskningar och dess resultat, samt hindra, att den medicinska fackkunskapen tillmätas åtminstone något slags kontroll öfver den fria verksamheten, och detta i en tid, då den vetenskapliga forskningen med stolthet — nej, icke med stolthet, ty sådant höfves icke vetenskapen, som mäter sina förvärf med framtidens anade vinningar, men dock med innerlig glädje kan peka på nya upptäckter, som gifva det medicinska förfaringssättet en säkerhet och en snabbhet, hvarom man förut icke kunde drömma. Då de medicinska vetenskaperna bevisligen gjort stora framsteg, förefaller det egendomligt, att man för dessa många sjukdomsfall, som möjligen kunde komma under en god och framgångsrik behandling, just samtidigt förordar vidhållandet af gamla och ofullständiga metoder, som kunna verka ondt på dubbelt sätt, i det att dels ett stort antal sjukdomsfall finna en dålig behandling, dels åtminstone den skadan ofta anstiftas, att tiden försittes, inom hvilken de kunnat komma under en riktig och god kur. Den sista ärade talaren yttrade ju, att alla dessa mer eller mindre dilettantiska metoder må gerna försökas, äfven om de icke skulle medföra ett gynnsamt resultat. Jo, i de flesta fall åstadkomma de ett resultat: att den sjuke icke i tid kommer under rätt behandling.

Hänvisande till förordningen angående sjukgymnaster, önskade herr vice talmannen, att ett och annat i fråga om dessa vore annorlunda, och det är egentligen den grupp af sjukgymnasterna, som stält sig utom den medicinskt vetenskapliga kontrollen, för hvilken hans hjerta slår så varmt. Han sade, att de icke borde hindras i sin fria verksamhet; de må gerna hållas. Personer af rang och förmögenhet hafva bevisligen sökt deras hjälp. Detta är visserligen sant, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att tilltro till och användande af quacksalfveriet äfven i dess, så att säga, råaste former icke är främmande för vare sig rang, förmögenhet eller samhällsställning. Historien om Boltzius kunde hafva ett och annat märkligt att härom förmåla. Det är således icke något argument, detta, att rang och förmögenhet uppsöka quacksalfvare. Tyvärr är det, som sagdt, så, att de betänkligaste föreningar dervid kunna framhållas och styrkas.

Nej, det gäller ingalunda att begränsa medicinens utöfvande till läkarne blott. Läkarne äro färdiga att mottaga hjälp af gymnaster, massörer, till och med hypnotisörer, men framför allt af biträdande, verkligt skolade sjuksköterskor, diakonissor m. fl., som lärt känna sin verksamhets begränsning och område. Der äro läkarnes bästa hjälptrupper i striden för helsa och välfärd, och läkarne äro äfven villiga att medgifva dessa så stor sjelfständig verksamhet som möjligt är, men att införa hela grupper af personer, som utöfva verklig medicinsk verksamhet, stundom farliga medicinsk verksamhet, såsom massagen och gymnastiken, utan kontroll från en vetenskap, som numera utöfvar sin kontroll på vida mer vetenskapliga grunder än förr, måste anses betänkligt,

och hvarje yttrande i denna riktning måste på det bestämdaste beklagas, ty motståndet mot en skälig ordning i detta fall är nog skarpt ändå, i synnerhet finnes detta i Andra Kammaren, utan att det behöfver stödjas af herr vice talmannen.

Nu säger man: vi erkänna detta, men intet *kan* göras; man *kan* icke uppdraga gränsen mellan den önskvärda legitima och icke legitima läkareverksamheten. Men, mine herrar, kunde jag draga fram de fall, som blifvit i en eller annan qvacksalvareform behandlade, skulle det i de flesta af dem icke vara ett ögonblicks tvekan, att sådana sjukdomar aldrig bort få behandlas på det sättet. De hinder, som man tänkt sig för lekmanabehandlingen, såsom det hette förr i tiden, äro verkligen icke flera eller mera betydande än som med afseende på de hjälpsökandes säkerhet och välfärd är behöfligt. Jag tror därför, att så långt från att en reglering här är omöjlig denna tvärtom skall gå för sig, lika väl som då lagstiftningen på andra områden gör distinktioner eller bestämmer gränser, som anses behöfliga.

Jag tillät mig förra gången efter mitt uttalande och tillstyrkande af motionärens och utskottets förslag i ett långt anförande tillfoga ytterligare något. Jag ville dervid säga, att, på samma gång jag med ifver tillstyrkte motionärens förslag, som innefattades i 2 punkten, ville jag tillika till protokollet uttala, att, äfven om motionens ändamål vunnes dermed, icke allt vore väl bestämdt på hela området för den medicinska verksamhetens utöfning. Det finnes många andra arter af denna verksamhet, som böra regleras och ordnas i sammanhang med dem, hvarom motionären framställt förslag. Såsom herrarne förstå, finnas, då det gäller en vetenskap, som går framåt, en mängd bestämmelser, som röra regleringen af gamla arter af medicinsk verksamhet, fältskärers, barnmorskors o. s. v., och hvilka behöfva å nyo öfverses. Men härtill komma nya klasser af medicinens utöfvare, nya verksamhetsarter, som kräfva skälig reglering till förmån för både allmänheten och för dessa utöfvare, som derigenom få de rätta gränserna för sin befogenhet fastställda. Jag skall naturligtvis icke trötta kammaren med ett återupprepande af detta anförande, som återfinnes i protokollet, men vill blott uttrycka den förhoppningen att, när en gång ärendet kommer i vederbörandes händer, dessa då äfven fästa afseende vid denna förteckning å önskningsmål, som böra komma i åtanke vid utarbetande af en ordning för verksamheten på det medicinska området, en förteckning, som går utöfver hvad motionären här har föreslagit. Jag tillåter mig på samma gång tacka motionären, därför att han i sin motion påpekat äfven detta, om jag så får säga, *fullständigare program* för den medicinska verksamhetens ordnande. På samma gång jag uttrycker denna förhoppning, skall jag bedja att få tillstyrka bifall till motionen.

Herr Almén: Förra gången motionen var före, yttrade jag mig icke, och jag hade helst sett, att jag kunnat undgå detta äfven i dag; icke därför att jag är utan åsigt i frågan, men väl emedan jag anser den så svårlöst. De missförhållanden, som på

Om nya bestämmelser ang. utöfvande af läkareverksamhet m. m.
(Forts.)

Om nya
bestämmelser
ang. ut-
öfvande af
läkareverk-
samhet m. m.
(Forts.)

detta område förefinnas, äro obestridliga, och såsom bevis härför kan jag åberopa, att då öfverträdelser ega rum, skola de dömas efter författningar, som äro mer än 200 år gamla. Nu skulle man visserligen kunna säga, att just dessas ålder visar, att de äro rätt bra, men detta är ingalunda den allmänna meningen, och att ett oeffterrättighetstillstånd här råder, torde framgå af den föregående talarens yttrande. Uti dessa lagars förträfflighet torde således icke vara att söka förklaringen, hvarför de äro så gamla. Jag tror tvärtom, att dessa föreskrifters bibehållande så lång tid varit en följd deraf, att denna fråga är ofantligt svårlöst, mer än man skulle tro vid ett ytligt betraktande af densamma.

Såsom vi alla veta, ega missförhållanden rum i afseende å qvacksalfveriet; jag vill blott anföra ett enda exempel: en person, som hade varit sjukvårdssoldat, blef sedan, såsom ofta inträffar, qvacksalfvare; han öppnade bröstkorgen på en sjuk samt dränerade bröstsåcken under lång tid. Han höll på dermed bortåt $2\frac{1}{3}$ år, till dess den sjuke dog. På anmälan af provinsialläkaren verkställdes genom Konungens befallningshafvandes försorg undersökning om dödsorsaken. Förseelserna voro så grofva, att åtal måste anställas mot qvacksalfvaren. Innan han dömdes, hördes medicinalstyrelsens fiskal och ombudsman, huruvida behandlingen varit orsaken till dödsfallet eller icke. Ombudsmannen, som måste se saken objektivt, fick upplysning derom, att den sjukets tillstånd varit betänkligt, redan innan han kom under qvacksalfvarens behandling, men denna behandling hade länge afhållit den sjuke från god skötsel, och sannolikt hade sjukdomen kunnat botas, derest den sjuke i rätt tid intagits på ett lasarett. Genom utlåtandet kunde emellertid ej ådagaläggas, att qvacksalfvaren tagit lifvet af den sjuke, men väl att han bidragit till hvad som blef slutet, samt att en rätt behandling genom qvacksalfveriet uteblifvit. Han dömdes såsom qvacksalfvare till 12 kronor 50 öres böter, hvilket torde få anses vara aldeles för litet för ett så allvarsamt ingrepp i en människas lif.

Att under sådana förhållanden något bör göras för att undanrödja möjligheten af dylika händelser, är klart, men frågan är, huru detta skall tillgå. Skärpas straffbestämmelserna, kommer allmänheten att klaga öfver, att den icke får råda öfver sig sjelf, att den icke har sin frihet, men å andra sidan bör man icke gifva lifvet till spillo åt den förste qvacksalfvare, som vill taga det om hand. Det gäller här att finna en gyllene medelväg, men den är ytterst svår att finna. Jag erkänner, att jag icke har stor förhoppning att något vinnes genom lagstiftning, och stöder detta på den erfarenhet jag har, huru lagar på liknande områden hos oss tillämpas. Vi hafva en författning angående handeln med gifter, som jag tror är ganska tidsenlig, men huru är det med öfvervakandet af dess tillämpning. I medicinalstyrelsen hafva vi otaliga obduktioner att handlägga med anledning dels af själfmord, der gifter användts, dels ock af giftmord; vid sist nämnda fall blir den anklagade en gång fäld, en annan gång frikänd i brist på bevisning, men ingen bryr sig om, hvarifrån giftet, ofta arsenik

eller cyankalium, kommit. Det tyckes, som om man härvidlag vore alldeles likgiltig. Många finnas, som handla med gifter utan att dertill hafva rättighet, men ingen beifrar sådant.

De nya skärpta straffbestämmelserna måste, för att icke stanna blott på papperet, uppbäras af den allmänna opinionen, och den- nas utbildning är långsam på detta område. Frågan är emeller- tid för tillfället endast den, hvad egentligen bör göras mot qvack- salfveriet; icke hjälpa endast lagparagrafer mot detta allmänna onda. Bästa medlet vore utan tvifvel, att läkare blefve öfverallt tillgängliga för godt pris, men dessa komma ändå aldrig att räcka till. På landsbygden skulle väl skolade sjuksköterskor kunna vara dem till en mycket god hjälp. Det är möjligt, att dessa kunna blifva qvacksalverskor, men de hafva i alla fall fått en viss utbildning genom att hjälpa till på lasaretten och göra alltid nytta såsom allmänhetens rådgifverskor, derest de vilja samarbeta med läkarne under deras ledning. På detta sätt skulle man, en- ligt min tanke, kunna motverka qvacksalfteriet; åtminstone vore det en möjlighet dertill.

Beträffande åter handeln med läkemedel är denna fråga just icke heller så lättlost. Skulle man skärpa bestämmelserna an- gående rättigheten att sälja läkemedel och förbehålla denna ute- slutande åt apotekarne, så blefve nog dessa nöjde, men allmän- heten komme att klaga. Släpper man åter allt löst, finge vi höra, hvad under de sista dagarne temligen flitigt behandlats, att apotekareprivilegierna trädas för nära. Äfven här är det således rätt svårt att hitta den gyllene medelvägen.

Jag har icke något yrkande att göra. Jag ber blott få ut- tala, att jag personligen ställer mig på en mycket liberal stånd- punkt; såsom tjänsteman åter gör jag mitt bästa att tillämpa de författningar, som finnas, oafsedt om dessa äro goda eller dåliga. Jag är blott en tillämpare af hvad som åligger mig såsom en skyldighet. Jag fäster icke mycken förhoppning vid vare sig ett bifall till eller förkastande af motionen; hellre skulle jag dock se, att den bifölles än förkastades, men gör för tillfället icke något yrkande.

Herr von Stapelmohr: Då kammarens vice talman hade ordet, föreföll det mig, att han var af den mening, att det icke var af behovet påkalladt att till Kongl. Maj:t ingå med en skrif- velse rörande ändring i nu gällande bestämmelser angående läkare- verksamhet och handel med läkemedel. Männe jag deraf får draga den slutsatsen, att herr vice talmannen anser, att de nuvarande bestämmelserna äro fullt tillfredsställande? Jag har i min motion tillåtit mig i korthet återgifva de väsentliga delarna af nu gällande författningar rörande rätt till utövande af läkareverksamheten och handeln med läkemedel. Den ena författningen är af år 1683, den andra af 1688 och den tredje af 1698; två af dem äro sålunda öfver 200 år gamla. Man behöfver icke hafva synnerlig erfarenhet i domarevärf eller vara särdeles sakkunnig i hvad till läkareverk- samheten eller apoteksrörelsen hör, för att äfven vid en ganska

*Om nya
bestämmelser
ang. ut-
övande af
läkareverk-
samhet m. m.
(Forts.)*

*Om nya
bestämmelser
ang. ut-
öfvande af
läkareverk-
samhet m. m.
(Forts.)*

flyktig granskning af nämnda författningar finna, att de äro för-
äldrade, otidsenliga och otydliga.

De äro så otydliga, att, då jag först fäste min uppmärksamhet
på denna fråga och tillsporde såväl läkare som apotekare, hvad
som afsåges med en del ämnen, som i 1698 års författning finnas
uppräknade såsom de der icke finge försäljas af andra än apote-
kare, jag fick det svaret: jag vet det icke. Deraf framgår, att
författningarna äro oklara och otydliga. Ögonskenligen bör det
dock vara ett oeftergiftigt vilkor i en lag, som har till uppgift
att skydda en verksamhet, att den klart angifver de gränser, som
icke få öfverskridas, och derjemte utsätter sådant straff, som gör
lagen verksam och afhåller från öfverträdelser af densamma.

Så är det icke i dessa omnämnda författningar. Den som
bryter dömes första gången till 12 kr. 50 öres böter. Beslås nå-
gon andra gången dermed, böte dubbelt "och derjemte blifve exem-
plariter afstraffat". Jag har icke kunnat utforska hvad med den
sista påföljden menas, och utskottet har ej heller kommit till klar-
het i detta hänseende. Det kan ju dock vara möjligt att med
denna bestämmelse afses ungefär detsamma, som omförmåles i
Kongl. Maj:ts privilegium för apotekaresocieteten af 1683, der följ-
jande passus förekommer: "Thy blifver härmed en gång för alla
på det allvarligaste budet och befaldt, att alla slika qvacksalfvare
och landsstrykare skola härifrån staden och riket afhållas och
ingen under hvarjehanda pretext tillåtas att smörja på gemene
man sina förfalskade och bedrägliga kompositioner mången till
stor skada och helsans förlust, vid onåd och straff ofvan förmäldt är."

Ar min gissning riktig, så synes mig deri ligga ett oemotsäg-
ligt bevis, att lagstiftningen är otydlig och föråldrad.

Utom det att straffbestämmelserna äro otydliga och föråldrade,
vidlåder dem den oegentligheten, att de icke stå i öfverensstäm-
melse med de straffbestämmelser, som gälla för andra verksamhets-
grenar, som äro likartade eller närbeslägtade med handeln med
apoteksvaror och läkareverksamheten.

Jag har i min motion erinrat derom, att genom 1864 års näring-
förordning borttogos nästan alla band, som hvilade på handel och
näringar, och att nästan full frihet lemnades för utöfvande deraf.
Från denna frihet undantogs uttryckligen apoteksrörelsen eller
handeln med apoteksvaror, för hvilken rörelse förut gällande stad-
gar bibehöllos af skäl, att det ansågs nödvändigt ej mindre för
beredande af tillfälle att till skäligen och bestämda pris kunna er-
hålla för sjukas hjälp behöfliga, oförfalskade läkemedel, än ock
för vidmagthållande af erforderlig kontroll å allt hvad till medi-
kamentshandeln inom riket hörer.

Sedermåra har närings-lagstiftningen nästan oafåtligt följt tids-
andan och näringsarnes kraf, och straffet för öfverträdelse af dess
författningar består nu i böter från 5 till 500 kronor. Det sist-
nämnda bötesbeloppet kan sålunda den ådraga sig, som idkar en
liten handel t. ex. med matvaror, snus och cigarrer, men underlåtit
att derom göra anmälan, men en person åter, som icke innehar
apotek, men drifver handel i stor omfattning med läkemedel eller

andra varor, som egentligen tillkomma en apotekare, han får böta endast 12 kr. 50 öre, andra gången dubbelt.

I början af 1860-talet, jag tror det var 1861, utfärdades två författningar, af hvilka den ena afsåg fältskärsyrkets utöfvande och den andra tandläkareverksamheten. Båda dessa författningar bestämde, att förseelser emot författningen skulle drabbas af samma bötes-ansvar som förseelser emot näringsförfattningen, för hvilken straffet är böter från och med 5 till och med 500 kronor.

Om en obehörig utöfvar fältskärsyrket, kan han således straffas med böter till 500 kronor, då deremot en person, som utöfvar läkareverksamhet i långt större utsträckning, gör sig förfallen till ett bötesbelopp af endast 12 kr. 50 öre.

Jag har i tidningsnotiser under de senaste dagarne läst, att åtskilliga tandteknici blifvit dömda till böter af ända till 500 kronor för intrång i tandläkareverksamheten. Jag vill naturligtvis icke på något sätt klandra ett sådant utslag, men i jmförelse med de böter, som träffa en person, som utöfvar oloflig läkareverksamhet eller bedrifver handel med läkemedel, utan att vara lagligen dertill behörig, synes mig alldeles klart, att en stor ojemnhet i strafflagstiftningen förefinnes och att denna ojemnhet bör blifva undanröjd.

Jag tror mig hafva i motionen tillräckligt tydligt betonat, att min afsigt icke varit, att den lagstiftning, jag önskat få till stånd, skall hållas i någon skrämessig och trängsinnad anda eller att läkareverksamheten skulle göras till monopol för examinerade läkare. Jag har medgifvit i motionen, såsom jag också nu gör, att mången, som icke är examinerad, kan på ett förtjenstfullt sätt utöfva läkareverksamhet och att sådan verksamhet kan vara synnerligen gagnande för befolkningen i orter, der det är förenadt med besvär och kostnad att besöka läkare. Och jag lemnar fullt erkännande åt det människovänliga sträfvandet att utbilda sjuksköterskor och anordna s. k. samaritkurser för att lätta allmänhetens behof af läkarebiträde, men jag kan icke finna, att några väl afpassade bestämmelser rörande läkareverksamhetens utöfvande och kontrollen deröfver behöfva hindra eller hämma de verksamhetsyttringar jag nyss nämnde, fast hellre synas de kunna främja dem.

Chefen för medicinalstyrelsen yttrade i sitt anförande, att han befarade, om en lag skulle komma till stånd, att det skulle blifva en lag blott på papperet, och han nämnde, att åtskilliga författningar, som redan utfärdats, icke öfvervakas tillräckligt af dem, som fått sig detta anförtrodt.

Hvad jag nyss nämnde, att en del tandteknici dömts till 500 kronors böter, oakadt de ju hafva uppöfvad teknisk färdighet, tyckes visa, att åklagaremagten åtminstone icke lemnat öfverträdelser af tandläkareförfattningen obeaktade.

Medicinalstyrelsens chef nämnde vidare, att han ansåg lämpligaste och bästa sättet för inskränkande af qvacksalfveriet vara, att läkare anställdes i större antal än nu är förhållandet, så att allmänheten finge lättare tillgång till dem och komme i åtnjutande

Om nya bestämmelser ang. utöfvande af läkareverksamhet m. m.
(Forts.)

(Om nya
bestämmelser
ang. ut-
öfvande af
läkareverk-
samhet m. m.
(Forts.)

af deras hjälp och ordinationer för godt pris. Det finnes dock orter, t. ex. i städerna, der läkarnes antal är ganska stort, men der det, sådant oaktadt, är godt om qvacksalfvare, hvilka utöfva en stor verksamhet. Jag såg nyligen i en tidning, att i en af de största städerna i södra Sverige en känd qvacksalfverska annonserade om, att hon emottog besök af sjuka och lemnade sjukbehandling.

Ett annat fall kommer just nu för mitt minne. Jag har fått till mig öfverlemnadt ett protokoll från en kommunalnämnd i en socken, hvars namn jag nu icke vill nämna, hvilket protokoll innehåller, att nämnden beslutat anmoda en mycket känd, i närheten boende qvacksalfvare att å vissa tider af året besöka socknen och gå allmänheten tillhanda med sjukvård. Ersättningen härför skulle betalas af kommunens medel. Qvacksalfvaren har naturligtvis följt uppmaningen, och vid sina besök har han en stor tillströmning. För att förekomma detta qvacksalfveri kungjorde provinssiäläkaren i orten, att han på egen bekostnad skulle resa till samma kommun för att å bestämda dagar tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar. Då han kom dit, fick han icke någon besökande, och det oaktadt läkaren var känd för skicklighet, nit och varmhjertenhet.

Det af medicinalstyrelsens chef omförmälda medicinska fall tyckes mig innebära ett ovederläggligt bevis för behofvet af en bättre lagstiftning, som vakar öfver, att icke sådana missförhållanden framträda, som för närvarande sker.

Hufvudsumman af min motion är emellertid den, att om det skall finnas en lag för läkareverksamheten och handel med läkemedel, bör denna lag stå i öfverensstämmelse med tidsandan och med nu rådande förhållanden. Anser man åter tiden vara inne att släppa en sådan verksamhet fri, då skola de gamla lagbuden bort, ty det strider emot sundt förnuft, att en person skall ådraga sig böter för utöfvande af en verksamhet, som bör vara tillåten.

Herr talman, jag tillåter mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen: Den andra och den fjerde talaren i ordningen tyckes hafva i viss mån missuppfattat hvad jag sagt. Jag har visst icke uppträdt såsom någon försvarare af obefogadt och skadligt qvacksalfveri, tvärtom förklarade jag, att jag instämde i hvad utskottet säger angående lämpligheten af skärpta straffbestämmelser "för de icke examinerade personer, som genom sin oskickliga behandling bevisligen vållat annan skada" — och jag skulle vilja tillägga, att det skulle icke alls vara ur vägen, om det blefve straffbestämmelser äfven för *examinerade* personer, som bevisligen vållat annan skada. Jag har vidare instämt i hvad utskottet äfven säger om lämpligheten att "åt myndigheterna inrymdes befogenhet att vid vite förbjuda den sakfælde att vidare befatta sig med sjukas botande". Detta kan jag icke finna vara att på något sätt vilja uppmuntra det obefogade qvacksalfveriet, och denna uppfattning öfverensstämmer äfven med hvad Andra

Kammarens tillfälliga utskott i fjor yttrade i frågan — det återfinnes på sid. 6 i utlåtandet och lyder: "Att deremot en sådan obehörig sjukbehandling, hvilken leder till de sjukas skada, bör så vidt möjligt hindras, synes själfklart, hvarför utskottet sluter sig till det af Första Kammarens andra tillfälliga utskott gjorda uttalandet i detta hänseende, nemligen att hvad lagstiftarne kunna och böra göra, det är att skärpa straffbestämmelserna för de obehöriga personer, som bevisligen vållat den enskilde skada genom sin läkarebehandling". Deremot har jag sagt, att jag anser det vara alldeles omöjligt att genom lagstiftning på ett tillfredsställande sätt uppdraga gränserna för de legitimerade och de icke legitimerade läkarnes verksamhet och, såvidt jag uppfattade chefen för medicinalstyrelsen rätt, tyckes han hafva väsentligen samma åsigt. Men hvad jag framför allt sagt är, att jag anser, att skall det ske en revision af lagbestämmelserna på det medicinska området, böra sjukgymnaster komma i en annan och bättre ställning, än hvad de äro genom förordningen af 1887; ty efter den erfarenhet man fått såväl här som i utlandet tror jag verkligen, att de och deras metod förtjena att likställas och lika berättigas med dem, som bota med piller, pulver och mixturer.

Om nya bestämmelser ang. utövande af läkareverksamhet m. m.
(Forts.)

Herr Dickson: Att de nu gällande bestämmelserna äro otydliga och otidsenliga, torde vara till fullo påvisadt, och det är äfven erkänt af Första Kammararen genom att vid förra årets riksdag utan skiljaktighet bifalla motionen. Det utskottsbetänkande, som föreligger, är ett försök till ett förslag, som skulle kunna vinna äfven Andra Kammarens bifall. Utan att på något sätt förbise de svårigheter, som måste uppstå vid en utredning och lösning af frågan, kan man dock hysa förhoppning att en skrivelse, om en sådan blifver Riksdagens beslut, skall kunna gifva uppslag till bättre och lyckligare lagstiftning i ämnet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammararen hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Anmäldes och bordlades bankoutskottets memorial n:o 5, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Schröder* under tio dagar från den 2 nästinstundande mars.

Justerades sju protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,²⁴ e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.

Fredagen den 28 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets memorial och betänkannden:

n:o 6, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 4:de punkten i bevillningsutskottets betänkande n:o 1, angående villkoren för försäljning af bränvin,

n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tullfritt införande öfver Funäsdalen af spannmål och fläsk, och

n:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894, samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 20, i anledning af väckt motion angående ändring af 2 § utsökningslagen,

n:o 21, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken,

n:o 22, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 27 kap. 10 § byggningsbalken,

n:o 23, i anledning af väckta motioner om ändring i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet,

n:o 24, i anledning af väckt motion om förklaring eller ändring af 20 kap. 8 § ärfdabalken,

n:o 25, i anledning af väckt motion angående ansvar för bristande tillsyn af hund, och

n:o 26, i anledning af väckt motion om ändring af 8 och 17 §§ i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892.

Vid föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 26 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 22, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel, och

n:o 23, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående väckt förslag om beviljande af ersättning till länsmanen N. M. H. Sunding för mistad åklagareandel i förbrutet gods,

godkändes de i dessa memorial förslagna voteringspropositioner.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets den 26 innevarande månad bordlagda memorialn:o 5.

På begäran af herr *Ekströmer* beviljades honom ledighet från riksdagsgörömlen från den 3 till 18 nästinstundande mars.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem.

A. v. *Krusenstjerna*.

Lördagen den 29 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 7 b, angående det ordinarie anslaget till kommerskollegium,

n:o 7 c, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anstälde banvakters löneförmåner,

n:o 24, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens sjetta hufvudtitel,

n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af förra hostipalslägenheten "en tomt vid Säbygatan i Landskrona",

n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord till tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, och

n:o 27, i anledning af väckt motion angående rätt för rusthåll att i visst fall i stället för uppsättande af häst erlægga kontant ersättning,

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 2, angående årligt understöd åt enkefru Julia Wiel-Hansen, samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 58 och 63 §§ i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891,

n:o 28, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, och

n:o 29, i anledning af väckta motioner angående formen för äktenskaps afslutande.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 6, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 4:de punkten i utskottets betänkande n:o 1, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda betänkanden n:is 7 och 8 äfvansom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 20—26.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 26 och 28 i denna månad bordlagda memorial n:o 5, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemstält.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets den 25 och 26 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemstält.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets nedannämnda, den 25 och 26 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning,

n:o 3, angående personlig löneförhöjning åt förvaltaren vid Tumba bruk J. T. Fiebelkorn, och

n:o 4, angående afskrifning af osäkra fordringar vid åtskilliga afdelningskontor af riksbanken,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemstält.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarrens tillfälliga utskotts den 25 och 26 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om meddelande af föreskrifter dels till förhindrande af barns och minderåriges användande vid offentliga förevisningar och dels till inskränkande af barns och minderåriges användande vid offentliga teaterföreställningar, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemstält;

och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Rettig* under tio dagar från denna dag.

Herr talmannen yttrade, att han, jemlikt träffadt aftal med herr talmannen i Andra Kammaren, finge hemställa, det Första Kammaren ville besluta att, derest ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken jemväl af Andra Kammaren beviljats före lördagen den 7 nästinstundande mars, vid det sammanträde, som komme att hållas nämnde dag, företaga val af elektor och suppleanter för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret efter dem, som nu vore i tur att afgå, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Till denna hemställan lemnade kammaren sitt bifall.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,22 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.